

SZAKDOLGOZAT

Horváth Dániel

2023.

Magyar Agrár és Élettudományi Egyetem

Georgikon Campus

Vadgazdálkodási és Természetvédelmi Intézet

Természetvédelmi Biológia Tanszék

Természetvédelmi mérnök alapképzési szak

A középiskolások viszonyulása a természetvédelemhez

Belső konzulens: Dr. Kondorosy Előd

egyetemi tanár

Vadgazdálkodási és Természetvédelmi Intézet

Készítette: Horváth Dániel

Készthely

2023.

Tartalom

Bevezetés.....	2
A téma bemutatása, célkitűzések	2
Szakirodalmi áttekintés	3
Környezet- és természetvédelem.....	3
A természetvédelem története Magyarországon	4
A környezetvédelem története Magyarországon	5
A környezeti nevelés	6
A természeti nevelés	7
A környezeti nevelés hazánkban	8
Anyag és módszer.....	9
Eredmények és értékelésük	11
Tanulmányi specializációk értékelése	28
Következtetések és javaslatok.....	30
Következtetések levonása	30
Javaslatok	34
Összegzés.....	35
Irodalomjegyzék	36
Felhasznált irodalom	36
Internetes források.....	36

Bevezetés

A téma bemutatása, célkitűzések

Napjainkban számtalan problémával kell megküzdnie az emberiségnek, amik a természet és környezetünk egyre romló állapotából fakadnak. Ezek a problémák egyre súlyosabbak és idővel az emberi faj fennmaradását is veszélyeztethetik, tehát megoldásuk mindennél előbbrevaló kéne, hogy legyen.

A jelen, illetve a jövő problémáinak megoldása közös feladatunk, mégis úgy gondolom, hogy a most felnövekvő generációknak kiemelkedő szerepük van benne, hiszen ők azok, akiknek a legtöbb felhalmozott tudás áll a rendelkezésére az adott témakörökből, illetve őket talán még közvetlenebbül érinti minden probléma, hiszen nekik kell majd ebben a világban leélni az életüket, valamint felnevelni a gyerekeiket. Következtetésem szerint tehát a környezet- és természetvédelmi problémák megoldásának kulcsai a fiatalok, ezért rendkívül fontosnak gondolom az ő hozzáállásuk formálását, megismerését.

Kisgyermekkorban az ember gondolkodását, világlátását szinte kizárólag a szűkebb családi környezete, az otthonról hozott minta határozza meg, majd később, ahogy a gyermekek a családtól független közösségekbe kerülnek, elkezdnek rájönni, hogy más emberek is vannak körülöttük, akik máshogy gondolkodnak, máshogy tekintenek a dolgokra, és előfordulhat, hogy a családi mintától elrugaszkodva egy-egy gondolatot, ötletet már merítenek másoktól is. Később ideális esetben a külső környezeti ingerek túlsúlyba kerülnek a hozott dolgokkal szemben és e kettő szintézise fogja meghatározni az illető személyiségét. Ezek után, ahogy az oktatásnak köszönhetően növekszik a gyermekek tárgyi tudása, ezt összekapcsolhatják a már megismert gondolkodási mintázatokkal és véleményem szerint itt kezdődik el kialakulni egy valójában független személyiség, tehát az ismeretek felhalmozása, rendkívül nagy jelentőséggel bír a folyamat során.

Ezek alapján célul tűztem ki az iskolások természet- és környezetvédelemhez való viszonyulásának felmérését. Vizsgálódásom célkeresztjében a középiskolás korosztály áll, mivel az előző bekezdésben felsorolt indokok miatt úgy vélem, hogy ők azok, akik már meg tudják határozni a saját független álláspontjukat, és nagy szerepük lehet a jövő alakításában.

Azért gondolom fontosnak felmérni, megismerni ennek a korosztálynak a véleményét, viszonyulását a környezet- illetve természetvédelemhez, mert az ebből leszűrt következtetések segíthetnek a jelenlegi oktatási program olyan irányú fejlesztésében, hogy a diákok maguktól érezhessék fontosnak bizonyos problémák megoldását, kezelését. Így lehetőség nyílik arra, hogy a hatékonyabban működjön a természet- és környezetvédelem rendszere, és nem utolsósorban változzon a társadalom viszonyulása is az ilyen irányú törekvésekhez.

Szakirodalmi áttekintés

Környezet- és természetvédelem

Az általam vizsgált témakörben úgy gondolom, rendkívüli fontosságú, hogy az alapfogalmak világosan érthetőek legyenek mindenki számára. Az egyik ilyen sok problémát okozó fogalompár a környezet- illetve a természetvédelem. Sokszor keverik össze ezeket, és sokszor fordul elő, hogy különbséget sem tesznek közöttük, pedig igenis van.

„A környezetvédelem olyan tevékenységek és intézkedések összessége, amelyek az emberi léthez szükséges egészséges környezet fenntartását szolgálják. Célja a környezet veszélyeztetésének, károsításának, szennyezésének megelőzése, a kialakult károk mérséklése vagy megszüntetése, a károsító tevékenységet megelőző állapot helyreállítása. Fontos része a természet- és tájvédelem, de a mesterséges környezet (pl. települések) védelmével is foglalkozik.” (INTERNET1)

Ezzel szemben „A természetvédelem az élettelen és élő természeti értékeink védelmére, megőrzésére irányuló tevékenység. Célja a kulturális, esztétikai, tudományos, valamint gazdasági szempontból fontos objektumok (pl. erdők, források, barlangok, állat- és növényfajok), valamint élőhelyük megőrzése, fenntartása.” (INTERNET1)

A két tevékenységi kör között nem csak fogalombeli különbség van. A természetvédelem száz évvel hosszabb múltra tekinthet vissza a környezetvédelemnél, mivel a természetvédelem „megszületésének” az egyesül államokbeli Yellowstone Nemzeti Park megalapítását tekintik 1872-ben, míg a környezetvédelem intézményesülése csak 1972-re datálható, az első környezetvédelmi világkonferencia időpontjára. (INTERNET1)

A két intézményesített tevékenységi kör közötti különbségek megvitatása után már könnyebb meghatározni, hogy a milyen problémák megoldásával foglalkoznak.

A különböző fórumokon és híradásokban leggyakrabban emlegetett globális problémák szinte kivétel nélkül a környezetvédelemhez kapcsolódnak. Ilyenek a túlnépesedés; a növekvő energiaigény; a környezeti elemek (víz, levegő, talaj) szennyezése, állapotának romlása; a nagy mennyiségű hulladék kezelési problémái; illetve az erdőirtások. (ANGYAL et. al., 2012.)

Ezzel szemben a természetvédelem feladatát sokkal kevésbé egyszerű konkretizálni; a korábbi definíció alapján úgy lehetne megfogalmazni, hogy a természetvédelem célja a fenntartható természethasználat. (INTERNET2) Egy másik megfogalmazás szerint, „a természetvédelem feladata fenntartani a természet evolúció során kialakult rendjét, mint potenciális erőforrást és mint modellt, megőrizni az élő és élettelen környezet szerkezeti és működési sajátosságait, elősegíteni és biztosítani azon természetes regenerációs folyamatokat, amelyek elvezetnek a természetes vagy azt megközelítő állapot helyreállításához.” (BIHARINÉ KREKÓ-KANCZLER, 2019.)

A természetvédelem története Magyarországon

A korábbiakban már bemutattam, hogy a környezet- illetve természetvédelem intézményesülését mikortól számoljuk, most pedig szeretném tovább követni, hogyan is alakult történetük hazánkban.

A természetvédelem történetének kezdete Magyarországon Zsigmond király uralkodásáig nyúlik vissza, amikor a király 1426-ban kiadott egy, az erdők kíméletes használatáról szóló rendeletet. Ezt követően a történelem során folyamatosan jelentek meg újabb és újabb uralkodói rendeletek, amelyek az előzőhöz hasonlóan korlátozták a természeti erőforrások kihasználását. Ide sorolható III. Károly rendelete a vadászat és a madarászat szabályozásáról 1729-ben és Mária Terézia 1769-es erdőrendtartása is. Az 1791. évi LVII-es törvény az erdők pusztításának megakadályozásáról tartalmaz bizonyos rendelkezéseket.

Az 1700-as évek végétől már a magyar irodalomban is több helyen lehet találkozni olyan írásokkal, amelyek a természet védelmére hívják fel a figyelmet. Említésre méltó például Csokonai Vitéz Mihály 1790-ben megjelent „A bagoly és a kócsag” című állatpárbeszéde, vagy a szerző kevésbé ismert, debreceni forrásról írt 1804-es jegyzete, amely mai értelemben is környezet- és természetvédelmi jellegűnek tekinthető. Ezenkívül kiemelném Széchenyi István grófot is, akinek a korát megelőző természetvédelmi szemléletű munkái jelentek meg a későbbiekben. Mindezek az írások Magyarországon a természet védelme iránti igény első nyilvános megjelenései voltak. (RAKONCZAY, 2002.)

Az ezt követő első jelentősebb mérföldkő az 1879. évi 31. törvénycikk volt, amely gyakorlatilag erdőtörvényként került megalkotásra, ugyanakkor már egyben természetvédelmi jogszabály is volt. A törvény megalkotását a 1879-es szegedi árvíz inspirálta, amelyet a máramarosi, beregi, ungi havasokban mértéktelen módon folytatott fakitermelés miatti talajerózió okozott. Bár közvetlen célja az erdőgazdálkodás szabályozása volt, tehát a természetvédelmet nem írta kötelezően elő, mégis tartalmazott olyan előírásokat, amelyekkel a természeti értékek védelmét szolgálta. Tiltotta például a tarvágást és az irtást a véderdőkben, valamint védte z ott élő vadfajokat is. Ezenkívül tartalmazott tűzgyújtási szabályokat és korlátozta az alomgyűjtést, valamint a legeltetést is. (TAKÁCS-RAKONCZAY, 2011.) Ebben az időszakban kezdtek el hazánkban felismerni a természeti értékek fontosságát, amit bizonyít több társadalmi mozgalom is, amelyek szerepet játszottak több természetvédelmi jogszabály és rendelkezés megalkotásában.

1883-ban megjelent a vadászati törvény, amely magába foglalta az énekesmadarak általános védelmét, illetve bizonyos madárfajokra vonatkozó időszakos védelmi szabályokat is tartalmazott. Ezt követte 1888-ban a halászati törvény, amely szintén bizonyos madárfajok védelméről rendelkezett, valamint bizonyos gerinces fajokra vonatkozóan is tartalmazott természetvédelminek tekinthető rendelkezéseket.

A természetvédelem magyarországi intézményesülésének kezdetét az 1935. évi IV. törvénycikk jelentette, amely az erdőkről és a természetvédelemről szólt. A törvény többek között meghatározta a védetté nyilvánítási eljárás folyamatát, kitért a tiltott tevékenységekre (pl. pusztítás, rongálás), és az engedélyköteles beavatkozásokra is. (TAKÁCS-RAKONCZAY, 2011.)

Nem sokkal ezután a debreceni Nagyerdő egy részének védetté nyilvánításával 1939-ben megkezdődött a gyakorlati természetvédelmi tevékenység, amely 1947-ig további 197 terület és természeti emlék védetté nyilvánításával folytatódott. A II. világháborút követően 1952-ben jelölték ki az első tájvédelmi körzetet, majd 1961-ben önálló, törvényerejű rendelet született a természetvédelemről.

A következő alapvető fontosságú természetvédelmi rendeletet 1971-ben fogadták el, amely elsőként tette lehetővé nemzeti park létesítését. Ennek fényében 1973-ban megalakult Magyarország első nemzeti parkja, a Hortobágyi Nemzeti Park. Ezt követően sorra jöttek létre a nemzeti parkjaink, illetve szaporodtak a védettség alatt álló területek is.

A mai napig érvényben levő, ide vonatkozó törvény az országgyűlés által 1996-ban elfogadott LIII-as számú természetvédelmi törvény. (BIHARINÉ KREKÓ-KANCZLER, 2019.)

A környezetvédelem története Magyarországon

Bizonyos tekintetben a hazai környezetvédelem igencsak nagy múltra tekinthet vissza. Már az 1400-as évek folyamán is született hazánkban állami környezetvédelmi szabályozás, amikor Luxemburgi Zsigmond törvényileg szabályozta a bányászvárosok körüli erdők használatát, amit az ilyen területeken pusztító sárlavinák és árvizek tettek indokolttá. Ezt követően több hasonló intézkedés is történt az évszázadok során, például a kiskunsági homok megkötésére tett kísérletek az 1700-as években, vagy a vizek szennyezésének törvényi szintű megtiltása 1840-ben. (INTERNET3)

A környezetvédelem helyzete azonban, hasonlóképpen a természetvédelemhez, mindig másodlagos szerepet kapott a történelem során. A vonatkozó szabályokat megosztottság és az egységes szemlélet hiánya jellemezte leginkább. Tényleges kezdetnek a hazai környezetvédelem történetében az 1960-as években megalkotott vízjogi jogszabályok tekinthetők, amelyeknek a megalkotását az 1965-ös balatoni halpusztulás, illetve folyóink tragikus környezeti állapota indokolta. (ANGYAL et. al., 2012.)

Hazánk első környezetvédelmi törvényének az 1976. évi II. számú törvényt tekinthetjük, amely a természeti értékek védelmére is közvetlen kihatással volt. A földet, a vizet, az élővilágot és a tájat védendő környezeti elemekként említi, valamint állampolgári jogként említi az emberhez méltó környezetben való életet. (INTERNET2)

Ez a törvény bár a világtárlaghoz képest haladónak és kimondottan korainak számított, mégsem hozott érdemi változást a szabályozások rendszerében, hiszen jobbára alapelveket fogalmazott meg kötelező jellegű rendelkezések helyett. Nem sokkal később, 1977-ben, megalakult az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatal (INTERNET4), amelyet 1987-ben összevontak az Országos Vízügyi Hivatallal, így létrehozva a Környezetvédelmi és Vízgazdálkodási Minisztériumot. Ennek a hivatalnak a létrejöttével hazánkban a környezetvédelem állami ügyeinek kezelése minisztériumi szintre emelkedett. (FARAGÓ, 2013)

Ezt követően az 1990-es években történt jelentősebb változás. Először is bevezették hazánkban az üzemanyagokra vonatkozó környezetvédelmi termékdíjat, ezenkívül kötelezővé vált a környezetvédelmi hatásvizsgálat is.

A jelenleg is hatályban lévő környezetvédelmi törvény megalkotására az évtized közepén került sor. Ez az 1995. évi LIII-as törvény, amely teljesen új fejezetet nyitott a magyarországi környezetvédelem történetében. Központi gondolatként jelenik meg benn a fenntartható fejlődés, ezenkívül számos más, rendkívüli fontosságú alapelvet is megfogalmaz úgy, mint a megelőzés, a nyilvánosság és tájékoztatás vagy az együttműködés fontossága. (ANGYAL et. al., 2012.)

A környezeti nevelés

A környezeti nevelés tudatos, a természeti és környezeti értékekre fókuszáló pedagógiai folyamat. A hivatalos definíció szerint a legfőbb célja az épített és társadalmi környezetet, a természet, valamint az embert tisztelő szokásrendszer érzelmi, értelmi, esztétikai és erkölcsi megalapozása, a környezettudatos életvitel kialakítása. (KOLLÁRICS, 2014.)

Jelen korunkban, figyelembe véve azokat a globális problémákat, amelyekkel nekünk és utódainknak kell megbirkózni, mindannyian beláthatjuk a környezeti nevelés fontosságát minden korban. Igaz, hogy az idősebb korosztályok esetében már kisebb hatékonysággal működik a tudatformálás, azonban itt is legalább olyan hangsúlyt kell fektetni rá, mint kisgyermekkorban. Főként a fiatalabb generáció esetében nagyon jól bővíthető a gyermekek tudása, ha a környezeti nevelést kiterjesztjük a tanterem falain túlra. Ennek ékes példái lehetnek a különböző tematikus szakkörök, erdei iskola programok és kirándulások, amelynek segítségével elérhető, hogy a gyermekek megismerhessék a környezetüket, és kötődni kezdjenek az értékeihez. (LEHOCZKY, 1999.)

A jelenkori megközelítés kialakulását nagyban segítette az a felismerés, hogy az erőforrásaink végesek, illetve, hogy a környezeti elemek, amelyek egyben létfenntartásunkhoz is nélkülözhetetlenek, roppant sérülékenyek. Ennek fényében tartottak meg 1972-ben Stockholmban „Az Emberi Környezet ENSZ Konferenciája” néven egy környezetvédelmi világértékezeset. Ennek keretében megvitatták a környezetvédelmi pedagógia témakörét is és végül a konferencia eredményeképpen ajánlást fogalmaztak meg a környezetvédelmi oktatás nemzetközi programjának kialakítására. Az ENSZ első hivatalos dokumentuma a környezeti nevelésről 1975-ben jött létre, az UNESCO konferencia keretében, ahol megfogalmazták és elfogadták a környezeti nevelés definícióját és célját. (KISS-ZSIROS, 2006.)

Következő mérföldkőnek tekinthető az 1978-as tbiliszi Kormányközi Konferencia a Környezeti Nevelésről, amely az UNESCO és az UNEP közös szervezésében valósult meg. A találkozón 60 ország képviselője vett részt, és sikeresen megfogalmazták az iskolai környezeti nevelés célját, területeit és módszereit. A konferencián kimondottak szerint „A környezeti nevelés egy folyamat, amelyben olyan világnemzedék nevelkedik, amely ismeri legtágabb környezetét is, törődik azzal, valamint annak problémáival. Tudással, készségekkel, attitűdökkel, motivációval és elkötelezettséggel rendelkezik, hogy egyénileg és közösségben dolgozzon a jelenlegi problémák megoldásain és az újabbak megelőzésén.” (KISS-ZSIROS, 2006.)

A környezeti nevelés koncepcióját az UNESCO 1979-ben fogalmazta meg a Münchener ajánlás keretében, amiben megállapították, hogy a környezeti nevelés lehet a kulcs, amely kiutat jelenthet az emberiség számára az ökológiai válságból. Ezt követően 1992-ben került megtartásra Rio de Janeiroban a Környezet és Fejlődés Konferencia, ahol egyrészt megalkották a fenntartható fejlődés fogalmát, másrészt innentől számíthatjuk, hogy a természet védelme és a környezeti szennyezők megismertetése mellett a környezeti nevelés részévé váltak a környezeti kérdések gazdasági és társadalmi vonatkozásai is. Szintén ezen a konferencián fogadtak el több olyan dokumentumot, amelyek kulcsfontosságúnak számítanak a Föld helyzetének javítása szempontjából. Közéjük tartozik többek között az Agenda 21, ami az emberiség teendőit foglalja össze a fenntartható fejlődés érdekében a 21. század folyamán; a fenntarthatóság 27 alapelvét tartalmazó Rio Nyilatkozat, illetve a globális felmelegedést, és annak következményeit elismerő a Klímavédelmi egyezmény is. (PALMER-NEAL, 1998) Az 1997-es Thessaloniki Konferencia abból a szempontból jelentős, hogy az UNESCO tagállamok, ezen az eseményen fogalmazták meg a ma is sokat hallott, ismételt mondatot, miszerint „a jövő nemzedékek sorsa a ma döntésein és tettein múlik”. (SCHRÓT, 2004.)

A következő felismerés akkor következett be, amikor az 1999-es brüsszeli konferencián a résztvevő tagok megfogalmazták, hogy a korábbi természetközpontú környezeti nevelést szükséges kiegészíteni a fenntartható fejlődés és a társadalom kérdésköreivel is. (KOLLÁRICS, 2014.) Ez azért fontos, mert tisztában kell lennünk vele, hogy a környezeti nevelés akkor lehet hasznos és eredményes, amennyiben elegendő információt közöl a szemléletformáláshoz. Nem lehet kizárólag egy szűkebb körre korlátozni az oktató és nevelő munkát, mivel ezáltal a benne résztvevők sem fogják látni a teljes képet és az összefüggéseket, amelyek ismerete és megértése nélkülözhetetlen a problémák megoldásához és az eredménye munkához.

A természeti nevelés

A környezeti nevelés mellett felétlenül meg kell említenünk a természeti nevelés fogalmát is. Ez már sokkal nehezebben definiálható, mint a környezeti nevelés, és bizonyos értelemben annak csak egy eleme, alsóbb kategóriája. Alapgondolata, hogy az emberek is a természet részei, illetve maga a természet is tágabb értelmezést nyer a világegyetem egészeként, és minden benne létező dologként meghatározva.

A természeti nevelés egy alapvetően más megközelítést alkalmaz a környezeti neveléshez képest. Míg a környezeti nevelés az embert, illetve annak épített és természeti környezetét definiálja, addig a természeti nevelés, az alapgondolatot követve, úgy határozza meg ezt a viszonyt, hogy nem a környezet tartozik az emberhez, hanem az ember a környezethez. Ez a hozzáállás már determinál egy felelősebb és nem utolsó sorban tiszteletteljesebb látásmódot a természet iránt, hiszen ha magunkat is abból származtatjuk, akkor logikus, hogy sokkal jobban odafigyelünk rá.

A természeti nevelés elsődleges feladata, hogy kialakítsa, valamint megerősítse a gyermekekben a világ megismerésére való törekvést és kíváncsiságot. Ebben a szellemben előtérbe kerül a természetközpontú gondolkodás, illetve a természet minden élő és élettelen elemének tisztelete. Ez a mentalitás magával von egyfajta tudatosságot, ami a fenntarthatóságra

való törekvésként nyilvánul meg, ezenkívül megjelenik az igény a természet ideális, egyensúlyi állapotának megteremtésére. (KISS-ZSIROS, 2006.)

A környezeti nevelés hazánkban

A környezeti nevelés Magyarországi gyökerei a 20. század elejéig nyúlnak vissza. Ebben az időszakban a középpontban a természet megismerése és annak szeretete állt, amiben nagy szerepet játszott hazánkban a cserkészmozgalom is. Az 1970-es évek elején már bizonyos tantervekbe építettek be környezetvédelmi kérdéseket majd a '90-es években környezeti nevelésnek törvényes keretet biztosító jogszabályok és határozatok is megjelentek. Ezek közül kiemelendő a korábban már említett környezetvédelmi törvény, amely kimondja, hogy minden állampolgárnak joga van környezeti ismeretek megszerzésére és azok fejlesztésére, valamint azt is meghatározza, hogy a környezeti nevelés elsősorban az önkormányzatok feladata. Ezt követte a már szintén ismertetett természetvédelmi törvény, amely azt mondja ki, hogy Magyarországon minden oktatási intézményben kell folytania környezeti nevelésnek. (KISS-ZSIROS, 2006)

Az intézményes környezeti nevelés törvényi garanciáit a Nemzeti Alaptanterv létrejötte biztosította, viszont emellett több más dokumentum is jelentős szereppel bír a környezeti nevelés meghatározását illetően. Ilyen például az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja; a Nemzeti Környezetvédelmi program; a Nemzeti Környezeti Nevelési Stratégia és a Nemzeti Környezetegészségügyi Akcióprogram. Ezek mindegyike tartalmaz a környezeti nevelésre vonatkozó fejezeteket, amelyekben meghatározzák annak célját, elsődleges szempontjait, értéktartalmát és eszközeit. (KISS-ZSIROS, 2006)

Az előbb említett Nemzeti Környezetvédelmi programban Magyarország kormánya a környezettudatosság erősítését állami feladatként említi és többek között ebben a programban került megfogalmazásra a Környezettudatosság növelése akcióprogram is, amelynek célja az egész társadalom ismereteinek bővítése és a fenntarthatóbb életmód ösztönzése. (KÖNCZEY, 2006)

Az intézményes környezeti nevelés megvalósulhat iskolai keretek között, az óvodától egészen a felsőoktatásig minden szinten. Jelen lehet önálló, összegző tantárgyként, vagy valamely tantárgy tananyagába beleépítve. A tantermi kereteken túl nagyon fontos, hogy az erdei iskola programok, illetve hasonló lehetőségek segítségével a diákoknak alkalma nyíljon közvetlenül tapasztalni az elhangzott információkat, ezzel is közelebb kerülve a téma mélyebb megértéséhez. Fontos volna továbbá az is, hogy a felsőoktatás bizonyos szakirányaiban, amelyek alapvetően nem természettudományos területek, szintén helyet kapjon a környezeti nevelés valamilyen formában, hiszen, ha az együttműködés jelentőségét hangsúlyozzuk a problémák megoldása érdekében, akkor be kell látnunk, hogy ez csak abban az esetben valósulhat meg, amennyiben mindenki rendelkezik valamilyen érdemi ismerettel a témában. (KISS-ZSIROS, 2006)

Anyag és módszer

A szakdolgozatomban vizsgált téma felméréséhez kérdőívet állítottam össze, amelyet középiskolás diákokkal töltettem ki. 166-an küldték vissza a kérdőívet, a kitöltők pedig 9-12. évfolyam közötti diákok voltak a székesfehérvári Vasvári Pál Gimnázium osztályaiból. Tanulmányi specializációjukat tekintve akadtak köztük nyelvi, reál és humán tárgyra szakosodó diákok, illetve olyanok is, akik nem rendelkeztek tanulmányi specializációval. Azt próbáltam felmérni, hogy a vizsgált korosztálynak milyen a hozzáállása, illetve a tudása a természetvédelmet és a környezetvédelmet illetően. A kérdőív elején általános kérdéseket tettem fel, amelyekben arra voltam kíváncsi, hogy a kérdőívet kitöltők milyen évfolyamba járnak, és milyen tanulmányi specializációjú osztályban tanulnak, valamint feltettem még azt a kérdést is, hogy tisztában vannak-e a természetvédelem és környezetvédelem közötti különbséggel, valamint, hogy fontosnak tartják-e azokat.

A bevezető rész után először természetvédelmi, valamint természetismereti kérdéseket tettem fel a diákoknak. Itt először arra kérdeztem rá, hogy a kitöltők mit gondolnak a természetvédelem fő céljának, tevékenységének, majd pedig arra, hogy ők maguk tesznek-e valamit személyesen a természetvédelem érdekében. Ennél a kérdésnél nemleges válasz esetén indoklást kértem tőlük, viszont aki igennel felelt, attól azt kértem, hogy írja le, hogy pontosan mit is csinál. A következő kérdésem arra irányult, hogy a kitöltők vettek-e már valaha részt valamilyen természetvédelmi akcióban, és ha igen akkor mi volt az. Ezután arra kérdeztem rá, hogy vettek-e másrészt önszántukból erdei iskola programban vagy természetvédelmi, természetismereti tematikájú táborban, majd pedig hasonló módon azt mértem fel, hogy vettek-e már részt madárgyűrésben, vagy egyéb madarászati programban. Ezt követően a madarászati vonalon haladtam tovább, és arra kerestem a választ, hogy a megkérdezettek milyen különbséget tennének egy sérült rigó, tehát egy teljesen általános, hétköznapi madár, illetve egy sérült bagoly között, ami a rigónál jóval nagyobb népszerűségnek örvend és jóval többen vannak tisztában az általa képviselt értékkel. Ezután más irányban folytattam az adatgyűjtést, és a kerti kártevők elleni védekezésről kérdeztem a résztvevőket. Arra voltam kíváncsi, hogy ők a saját kertjükben hogyan védekeznek, védekeznének ezekkel a problémás élőlényekkel szemben. A természetvédelmi rész utolsó két kérdése arra irányult, hogy megkérdezettek közvetlen környezete, családja, baráti köre, milyen gyakran beszélget e természetvédelemről, valamint, hogy mi a véleményük a témában.

A természetvédelmi kérdések után a környezetvédelemmel kapcsolatos kérdések következtek. Először nagy általánosságban tettem fel kérdéseket arra vonatkozóan, hogy a kitöltők mit gondolnak a legsúlyosabb környezeti problémának, valamint a legígéretesebb környezetvédelmi kezdeményezésnek. Ezt követően a jövőbeli terveiket illetően tettem fel kérdéseket, először is azt, hogy terveznek-e gyermeket vállalni. Amennyiben az előző kérdésre igennel feleltek, akkor azt is megkérdeztem, hogy mennyit, ha pedig nemleges választ adtak, akkor pedig az indoklásra is kíváncsi voltam. A gyermekvállalás után hipotetikus kérdés következett; arra kerestem a választ, hogy amennyiben lehetőségük nyílna rá, akkor a kitöltők áldoznának-e

nagyobb összeget a természetvédelemért, illetve, ha igen, akkor hogyan, milyen formában gondolnák ezt megvalósítani. Ezután a saját háztartásuk szokásairól kérdeztem résztvevőket; arra voltam kíváncsi, hogy a háztartási hulladékként keletkező használt sütőolajjal mit tesznek. Ezt követően kizárólag a kitöltők személyes szokásait mértem fel, először azt kérdeztem meg, hogy szoktak-e külföldről terméket vásárolni. Akár, igennel, akár nemmel feleltek az előző kérdésre, indoklást kértem a résztvevőktől, illetve, ha pozitív választ adtak, akkor még azt is megkérdeztem, hogy milyen gyakran rendelnek különböző termékeket. A következő kérdés arra vonatkozott, hogy a megkérdezettek szoktak-e repülővel külföldre utazni, és ha a válasz igen, akkor milyen gyakran. Ezután arra kerestem a választ, hogy a kitöltők milyen gyakran étkeznek gyorséttermekben. A kérdőív utolsó kérdése arra vonatkozott, hogy a megkérdezettek szelektíven gyűjtik-e a hulladékot.

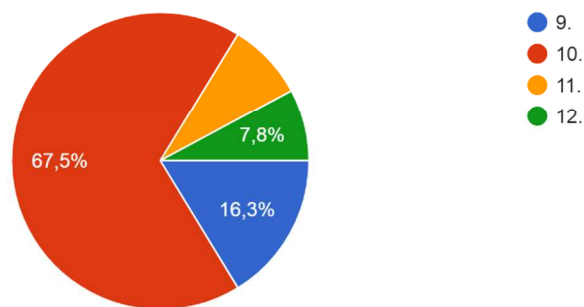
Azoknál kérdéseknél, amelyek nem eldöntendők volt, minden esetben kínáltam válaszlehetőségeket, viszont, hogy hiteles eredményeket kapjak, és hogy a válaszokat ne befolyásolja a saját hozzáállásom, ezért adtam lehetőséget saját válasz írására is, amennyiben a válaszadó saját véleménye eltér az általam kínált opcióktól.

Eredmények és értékelésük

A kérdőívet 166-an töltötték ki, amelyből 112-en 10. évfolyamba járnak. Ez a 16-17 éves korosztály nagy arányú (67,5%) többségét jelenti, akiknek már véleményem szerint már erős, önálló gondolataik vannak, tehát a válaszaik remélhetőleg ténylegesen a saját hozzáállásukat tükrözik és nem pedig a környezetük befolyását. A maradék három évfolyamból a 9. –esek voltak valamivel többen, az ő arányuk 16,3 % volt; míg a 11. és a 12. évfolyam kisebb aránnyal, 8,4, illetve 7,8 %-kal képviseltette magát.

Milyen évfolyamba jársz?

166 válasz

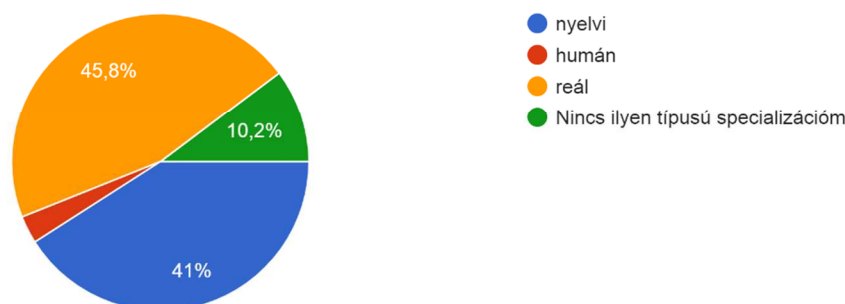
1. ábra: az évfolyamokra vonatkozó válaszok

Forrás: saját

A kérdőívet kitöltők csaknem fele, 45,8%-a természettudományos specializációjú osztályba jár. A többi diák majdnem mind nyelvi specializációjú tanulmányokat folytat (az összes kitöltő 41 %-a), míg az összes résztvevő mintegy 5 %-a humán tárgyakat tanul nagyobb számban, 10,2 % -uk pedig nem rendelkezik tanulmányi specializációval. A természettudományos irányultságú diákok nagy aránya arra enged következtetni, hogy a későbbi kérdésekre adott válaszok nagy része mögött számottevő tárgyi tudás állhat, ami jó képet adhat a természettudományos oktatás helyzetéről, illetve arról, hogy az mennyire tér ki a természetvédelmi és környezetvédelmi kérdésekre.

Milyen a tanulmányi specializációd? (milyen tárgyakat tanulsz emelt óraszámban)

166 válasz

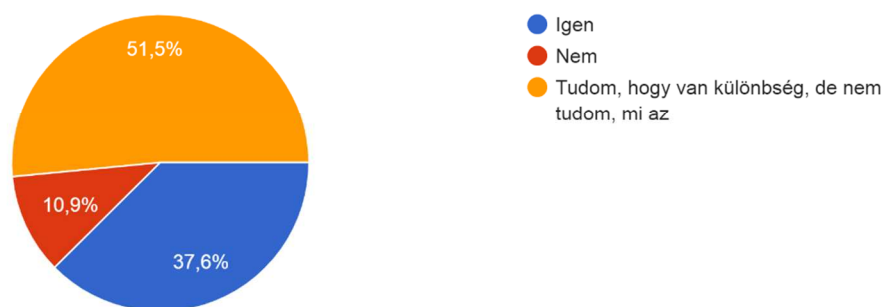
2. ábra: a tanulmányi specializációkra vonatkozó válaszok

Forrás: saját

A harmadik kérdésre adott válaszok igen beszédesek. Látszik, hogy valamilyen formában már tanultak a diákok az említett témákról, viszont az ismereteik némileg hiányosak, ugyanis a kitöltők több mint fele, 51,5 %-a azt nyilatkozta, hogy tudja, mi a különbség a természetvédelem és a környezetvédelem között, viszont azt nem tudják, hogy mi az. Természetesen voltak olyanok is, a válaszadók 37,6 %-a, akik nem csak a különbség létével voltak tisztában, hanem azt is tudták, hogy miben áll az. Azok száma, akik még csak a különbségről sem tudtak, igen csekély volt, mindössze a kitöltők 10,9%-a válaszolt így.

Tudod-e, hogy van, és hogy mi a különbség a természetvédelem és a környezetvédelem között?

165 válasz

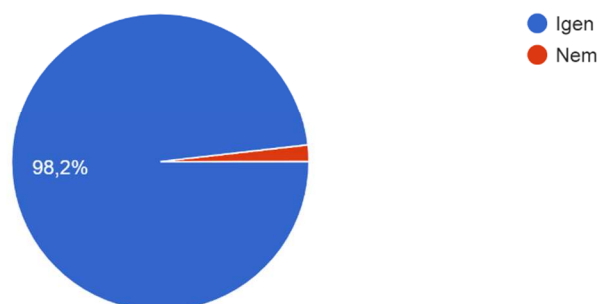
3. ábra: a diákok tudása a természet- és környezetvédelem közötti különbségről

Forrás: saját

A negyedik és egyben utolsó bevezető kérdésre elég egyöntetű válaszok érkeztek, a kitöltők 98,2%-a gondolta fontosnak a természet- illetve környezetvédelmet. Sajnálatos, hogy a fiatal generáció tagjai között akadtak olyanok, akik erről ellenkezően vélekedtek, viszont az mindenesetre jó jel, hogy a 166 kitöltő közül ez kizárólag 3 diákra igaz.

Fontosnak tartod-e a természet-, illetve környezetvédelmet?

166 válasz

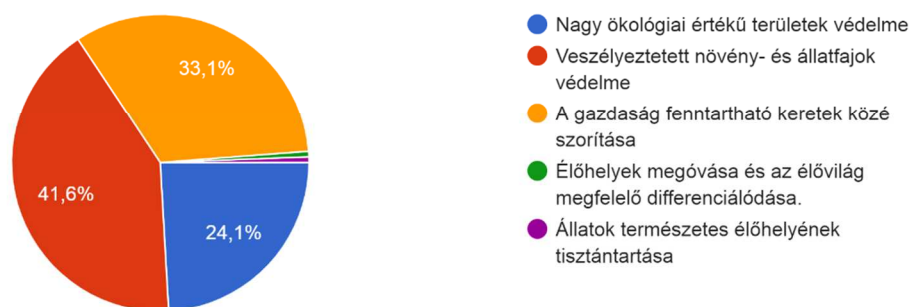
4. ábra: a diákok véleménye a természet- és környezetvédelem fontosságáról

Forrás: saját

A természetvédelmi kérdésekre rátérve már nagyobb mértékben oszlottak meg a válaszok. Csaknem az összes kitöltő élt a felkínált válaszlehetőséggel, 41,6 %-uk a veszélyeztetett növény- és állatfajok védelmében látta a természetvédelem fő célját; valamivel kevesebben, 33,1 % gondolja úgy, hogy ez inkább a gazdaság fenntartható keretek közé szorítása lenne és 24,1 %-uk jelölte a nagy ökológiai értékű területek védelmét válaszul. Két kitöltő saját választ adott a kérdésre, amik némileg eltértek, viszont nagyon hasonló megközelítést alkalmaztak; a precízebb igen találó definíció volt: „Élőhelyek megóvása és az élővilágmegfelelő differenciálódása.”

1. Miben látod a természetvédelem fő célját, tevékenységét?

166 válasz

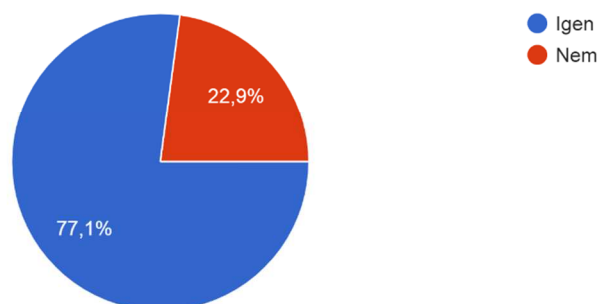
5. ábra: a diákok véleménye a természetvédelem céljáról

Forrás: saját

A második természetvédelmi kérdésre igen érdekes válaszok érkeztek. Várható volt, hogy a diákok többsége azt nyilatkozza, hogy személyesen is tesz a természetvédelemért. 77,1 %-uk adott a kérdésre pozitív választ, 22,9 %-uk pedig azt állította, hogy nem tesz semmit. Ez már önmagában felveti a kérdést, hogy ha a diákok 98,2 %-a válaszolt korábban úgy, hogy fontosnak tartja a természetvédelmet, akkor vajon miért csak bő háromnegyedük tesz is érte valamit.

2. Teszel valamit személyesen Te a természetvédelemért?

166 válasz

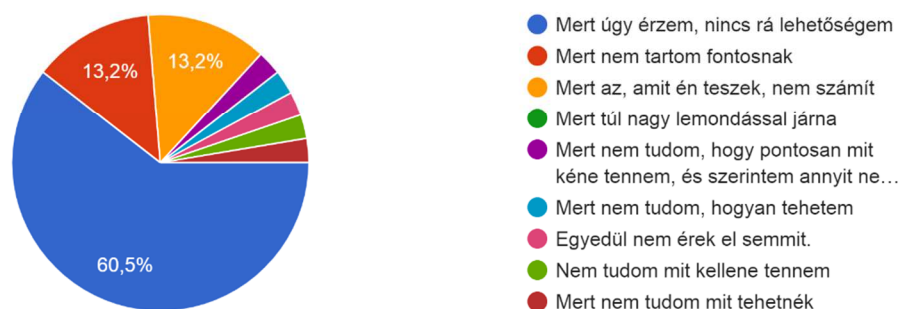
6. ábra: a diákok természetvédelmi aktivitására vonatkozó válaszok

Forrás: saját

Akik pozitív választ adtak a kérdésre, azoknak a továbbiakban meg kellett adniuk saját válaszukat azt illetően, hogy mi ez a tevékenység. Ennél a résznél az bizonyosodott be, hogy a diákok nagy része nincs teljes mértékben tisztában természetvédelem és környezetvédelem közti különbséggel, mivel nagy arányban a szelektív hulladékgyűjtést említették, mint személyes természetvédelmi aktivitást. Akadt néhány olyan válasz is, ami jobban megfelelt a kérdésnek úgy, mint élőhely karbantartás, faültetés vagy MME önkénteskedés. Akik azt felelték korábban, hogy nem tesznek semmit, azoknak azt is meg kellett mondaniuk, miért. Az erre a kérdésre érkezett válaszok több, mint fele, 60,5 %-a az, volt, hogy a kitöltők úgy érzik, nincs lehetőségük akármit is tenni. A többi válaszadó véleménye igen sokfelé oszlott, volt, aki úgy érezte, hogy az ő egyedüli tevékenysége nem számít, volt, aki nem tudta, mit kéne tennie, illetve ezeknek a válaszokhoz nagyon hasonlóak érkeztek eltérő megfogalmazásban.

Miért?

38 válasz

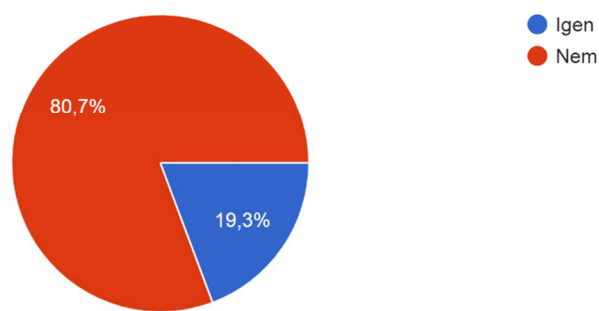
7. ábra: a nemleges válaszok indoklása

Forrás: saját

A harmadik ilyen típusú kérdésre érkezett válaszok alapján a kitöltők 80,7 %-a vett már részt természetvédelmi akcióban. Ezek a természetvédelmi akciók igen változatosak voltak, előfordult faültetés, élőhelyfenntartás, invazív halfajok eltávolítása, szemégyűjtés, madármentés és még több hasonló tevékenység is. Érdekes megfigyelni, hogy míg a diákok kicsit több, mint 80%-a vett már részt ilyen típusú, ténylegesen természetvédelmi akcióban, csak 77,1 %-uk állította korábban, hogy személyesen is tesz a természetvédelemért, ráadásul az általuk leírt tevékenységek is nagy részben a környezetvédelem tevékenységi körébe tartoznak. Ez jelentheti azt, hogy többen vannak, akik csak egy-egy alkalommal vettek részt természetvédelmi akcióban, és ezt nem értékelik valós természetvédelmi tevékenységként, illetve azt is, hogy mind a környezetvédelmi, mind pedig a természetvédelmi tevékenységeket a természetvédelemhez sorolják a saját definíciójuk szerint.

3. Vettél-e már részt természetvédelmi akcióban, például békamentésben?

166 válasz

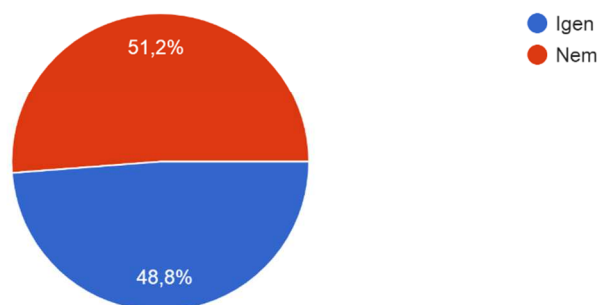
8. ábra: a diákok természetvédelmi akciókban való részvételi aránya

Forrás: saját

A következő kérdés alapján a diákoknak nagyjából a fele, 51,2 %-a vett már részt önszántából erdei iskola programban vagy hasonló tematikájú táborban és 48,8 %-a nem.

5. Vettél-e már részt (önszántadból) erdei iskola programban vagy természetvédelmi, természetismereti tematikájú táborban?

166 válasz

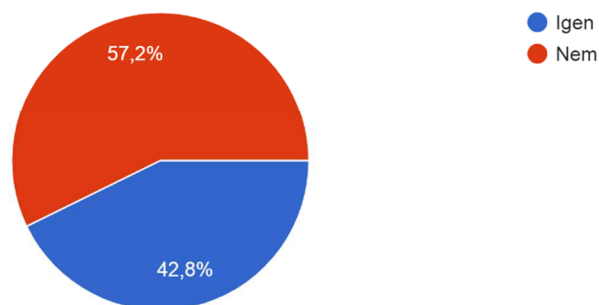
9. ábra: a diákok részvételi aránya természetismereti tematikájú programokon

Forrás: saját

Hasonló az arány a madárgyűrűző, vagy egyéb madarászati programokat illetően. A diákok 57,2 %-a vett már részt ilyenben és 42,8 %-uk nem. Érdekes, hogy nagy arányban tevékenykednek a diákok aktívan a természetvédelemért, azonban az olyan programokra, amik valamelyest az ismereteiket is bővítenék a téren, már jóval kevesebben áldoznak időt.

6. Vettél-e már részt madárgyűrűzésben, vagy hasonló madarászati programban?

166 válasz

10. ábra: a diákok részvételi aránya madarászati programokban

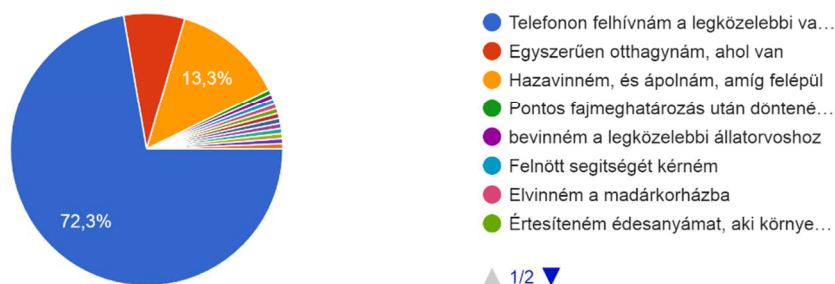
Forrás: saját

A következő kérdéspár arra kereste a választ, hogy a diákok hogyan tesznek különbséget általánosan elterjedt és köztudottan ritkább, népszerű fajok között. Az első kérdés alapján a kitöltők nagy része, 72,3 %-a egy törött szárnyú rigót találva a legközelebbi vadmadárkórház segítségét kérné a további teendőket illetően. A válaszadók 13,3 %-a hazavinné a sérült állatot és a felépülésig ápolná, illetve további 7,2 % egyszerűen sorsára hagyta az állatot. A további válaszok egyénileg megfogalmazott álláspontok voltak, igen változatos véleményt tükrözve. Akadt, aki

felöltt segítségét kérné, volt, aki egyenesen bevinné a madarat a vadmadárkórházba vagy az állatorvoshoz, de olyan válasz is érkezett, hogy minden további teendő előtt meg kéne határozni a madár pontos fajtát, és ettől függene a kitöltő álláspontja.

7. Ha törött szárnyú rigót találnál valahol, mit tennél?

166 válasz

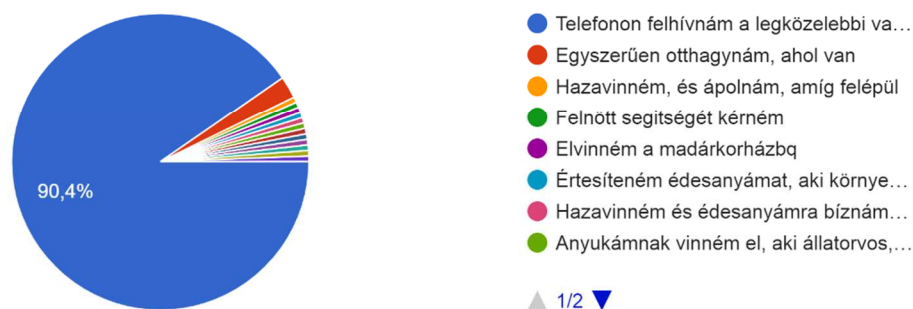
11. ábra: a diákok viszonyulása egy sérült rigóhoz

Forrás: saját

A kérdés párjára igen eltérő válaszok érkeztek, ugyanis itt a bajba jutott állat egy bagoly volt. Ebben az esetben már a kitöltők 90,4 %-a kérné a legközelebbi vadmadárkórház segítségét, és mindössze 2,4 %-uk hagyná sorsára az állatot. Az egyéni válaszok itt is nagy számban érkeztek és az előző esethez hasonló ötletek fogalmazódtak meg a diákokban.

8. Ha törött szárnyú baglyot találnál, mit tennél?

166 válasz

12. ábra: a diákok viszonyulása egy sérült bagolyhoz

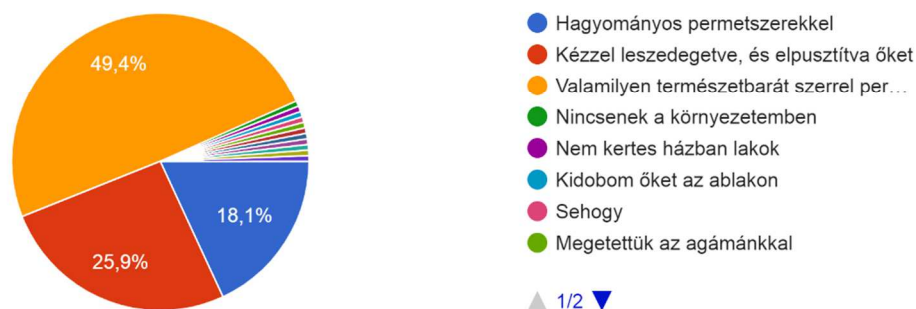
Forrás: saját

Azt ezt követő kérdés a túlszaporodó kártevőkre vonatkozott, és a beérkezett válaszok alapján a kitöltők csaknem fele, 49,4 %-a valamilyen természetbarát szerrel permetezve próbál(na) védekezni a kerteket fenyegető betolakodókkal szemben. 25,9% kézzel leszedve, manuálisan valósítja meg a védekezést, 18,1 % pedig kitart a hagyományos permetszerek mellett. Itt is volt lehetősége a kitöltőknek saját válaszokat adnia, amikben nagy arányban jelent meg az a

megközelítés, hogy csak a lakásból, humánus módszerekkel távolítják el az állatokat, de nem bántják őket. Akadt olyan is, aki a házikedvencével (ez esetben egy agámával) eteti meg a különböző rovarokat, illetve olyan, aki hagyományos és természetbarát szereket együttesen alkalmaz a probléma megoldására.

9. Ha családi házban laksz, megfigyelhetted, ha nem akkor pedig hallhattad, hogy az elmúlt néhány évben nagyon megsaporodtak a kertekben a kártev...dekeztél, védekeznél ellenük a saját kertedben?

166 válasz

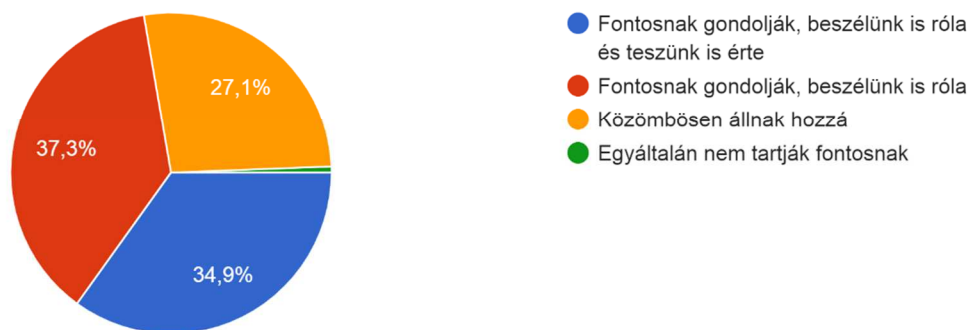
13. ábra: a diákok növényvédelmi szokásai

Forrás: saját

Az utolsó két természetvédelmi kérdés a kitöltők környezetére, családjára, valamint baráti körére vonatkozott abból a célból, hogy fel lehessen mérni az őket érő szociális hatásokat, amik bizonyos szempontból befolyásolhatják a diákok véleményét. A válaszadók nagyobbik felének, 62 %-ának esetében szokott beszédtema lenni a természetvédelem a családi, illetve baráti körökben, és 38 %-uk állította, hogy nem szoktak ilyesmiről beszélgetni. Az ezekből a válaszokból leszűrt következtetések egybevágnak az utolsó kérdésre érkezett válaszokkal, amik nagyjából egyező eloszlást mutatnak, ugyanakkor az arányok nem egyeznek meg teljesen. Itt a diákok 72,1 %-a nyilatkozott úgy, hogy a környezetük fontosnak tartja a természetvédelmet, 37,3 %-uk beszél is róla, 34,9 %-uk pedig a beszéden túl tesz is valamit. 27,1 % százalék családjának és baráti körének hozzáállása közömbös a természetvédelem iránt, és 0,6 % esetében egyáltalán nem tartják fontosnak.

11. Családod, baráti köröd, hogyan vélekedik a természetvédelemről?

166 válasz

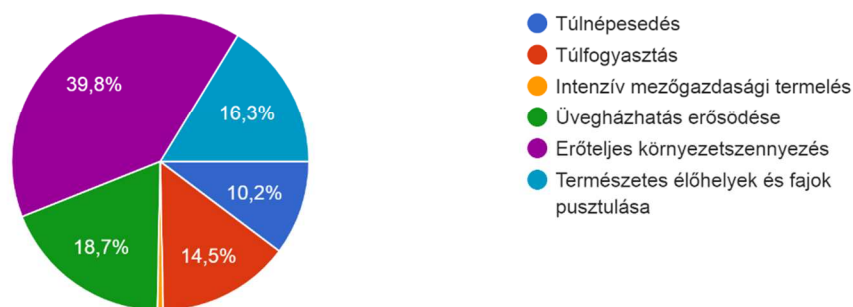
14. ábra: a diákok környezetének viszonyulása a természetvédelemhez

Forrás: saját

Ezután következtek a környezetvédelemre vonatkozó kérdések. Az első ide vonatkozó kérdésre érkezett válaszok alapján a diákok legnagyobb része, 39,8 %-a, az erőteljes környezetszennyezést gondolja jelenleg a legsúlyosabb környezeti problémának. A válaszok arányát tekintve következő helyen az üvegházhatás erősödése áll 18,7 %-kal, majd ezt követi a 16,3 %-kal a természetes élőhelyek pusztulása. A túlfogyasztást a válaszadók 14,5%-a tartja a legsúlyosabb környezeti problémának, míg a túlnépesedésről mindössze 10,2 % százalék vélekedik így. Az intenzív mezőgazdasági termelést mindössze 1 diák, tehát az összes válaszadó 0,6 %-a jelölte meg.

11. Az alábbiak közül, melyiket gondolod legsúlyosabb környezeti problémának?

166 válasz

15. ábra: a diákok által legsúlyosabbnak ítélt környezeti problémák

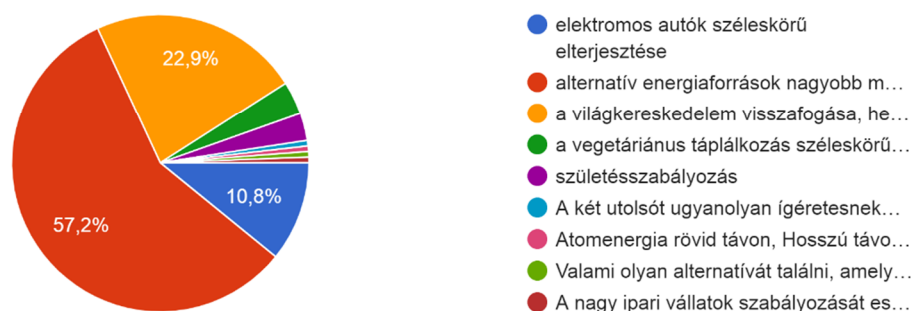
Forrás: saját

A következő kérdésben arra kerestem a választ, hogy a diákok szerint mi lehet a legígéretesebb környezetvédelmi kezdeményezés. A kitöltők több mint fele, 57,2 %-a, szerint az

alternatív energiaforrások nagyobb mértékű használatára lenne szükség. A többi válaszlehetőségre egyenként sokkal kevesebb válasz érkezett, a vélemények megoszlottak. A kitöltők 22,9 %-a a világkereskedelem visszafogását és a helyi áruk előnyben részesítését javasolta, 10,8 %-uk pedig az elektromos autók széleskörű elterjesztését tartja ígéretesnek. Akadtak, akik a vegetáriánus táplálkozás elterjesztését választották, azonban így mindössze a kitöltők 3,6 %-a vélekedett, ami 6 embert jelent. Egyel kevesebben jelölték meg a születésszabályozás lehetőségét, tehát a diákoknak csak 3 %-a szerint lenne ez a helyes irány. Ennél a kérdésnél is adtam lehetőséget a résztvevőknek arra, hogy a saját véleményüket írják le, amennyiben a felsoroltak közül nem tudnak választani. Volt olyan diák, aki az utolsó két, általam felkínált lehetőséget, tehát a vegetáriánus táplálkozás elterjesztését és a születésszabályozást ugyanolyan ígéretesnek gondolta; volt, aki rövidtávon eredményesnek tartotta az atomenergiát, azonban hosszútávra ő is az alternatív energiaforrások használatát javasolná; akadt, aki hétköznapi emberek természetvédelmi ösztönzését, bevonását tartaná eredményesnek; és végül érkezett olyan válasz, hogy a nagy ipari vállalatokat kellene leszabályozni, valamint fenntartható anyagok és energiaforrások kutatását, fejlesztését támogatni.

12. Mit tartasz a legígéretesebb környezetvédelmi kezdeményezésnek?

166 válasz

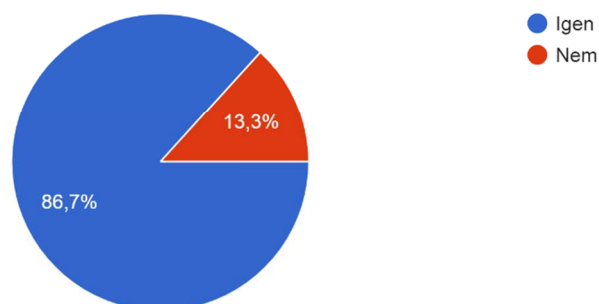
16. ábra: a diákok által preferált környezetvédelmi kezdeményezések

Forrás: saját

Ezt követően a kitöltők jövőbeli terveit illetően érdeklődtem. A válaszadók többsége, 86,7 %-a gondolja jelenleg úgy, hogy a jövőben szeretne gyermeket vállalni, 13,3 %-uk pedig nem.

13. Tervezel-e gyermeket vállalni a jövőben?

166 válasz

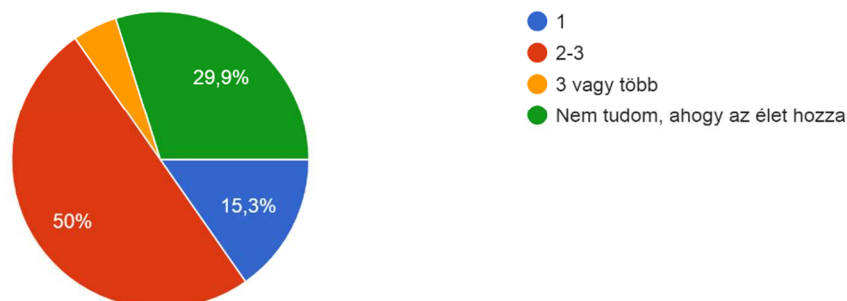
17. ábra: a diákok gyermekvállalási elképzelései

Forrás: saját

Az igennel felelőknek pontosan a fele, tehát 50 %-a 2 vagy 3 gyermeket tervez vállalni, 15,3 %-uk mindössze 1-et, 4,9 %-uk 3-at vagy még többet, viszont igen nagy arányban válaszoltak úgy, hogy nem tudják, nincsenek pontos terveik a gyermekeik számára vonatkozóan.

Mennyit?

144 válasz

18. ábra: a gyermekvállalási elképzelések részletezése

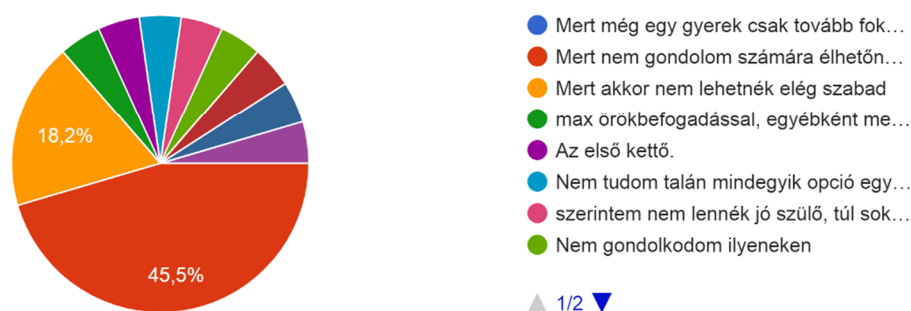
Forrás: saját

A gyermekvállalást illetően nemmel válaszoló diákokat arra kértem, hogy indokolják meg a válaszukat, ami érdekes eredményt hozott. Ennek a csoportnak 45,5 %-a, vagyis majdnem a fele azért nem szeretne gyermeket vállalni a későbbiekben, mert a jövőt nem gondolja élkhetőnek a számára. Az ettől eltérő válaszok közül egyedül egy van jelen magasabb arányban, ugyanis a válaszadók 18,2 %-a pusztán azzal indokolja döntését, hogy amennyiben gyermeket vállalna, nem lehetne elég szabad. Ezekről eltérő válaszokat csak egy-egy résztvevő adott, viszont itt is elég változatos megközelítések érkeztek. Volt, aki a túlnépesedés problémájának fokozását kívánja elkerülni azáltal, hogy nem vállal gyermeket; volt, aki az előbb említett indok és a korábban már

szintén előkerült aggasztó jövőkép együttes hatására hozta meg döntését. Akadt, aki az előzőkhez hasonlóan előhozta a túlnépesedés problémáját, viszont úgy gondolja, hogy emellett még mindig lehetne szülő, hogyha örökbe fogadna. Olyan is előfordult, aki nem gondolná magát elég jó szülőnek, valamint volt olyan, aki egyszerűen nem tudott válaszolni a kérdésre, mivel állítása szerint sosem gondolkodott komolyabban a témában. Ezeken kívül több olyan válasz is érkezett, ami a korábban felsorolt indokok együttesét nevezte meg, anélkül, hogy egyet is kiemelt volna. Előfordult még az is, hogy valaki nem kívánta megindokolni a döntését.

Miért?

22 válasz

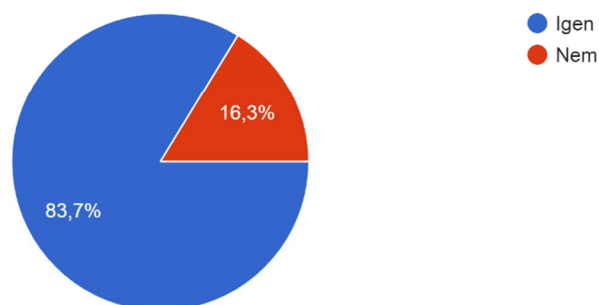
19. ábra: a gyermeket vállalni nem akarók érvei

Forrás: saját

A következő kérdésre érkezett válaszok alapján a kitöltők 83,7 %-a gondolja úgy, hogy amennyiben volna rá lehetősége, nagyobb pénzüsszeget fordítana a környezetvédelem támogatására (nem adományként), a fennmaradó 16,3 % viszont nem érzi úgy, hogy hajlandó lenne ilyen kiadásokba bocsátkozni.

14. Ha volna rá lehetőség, áldoznál-e nagyobb pénzösszeget a környezetvédelemért (nem adományként)?

166 válasz

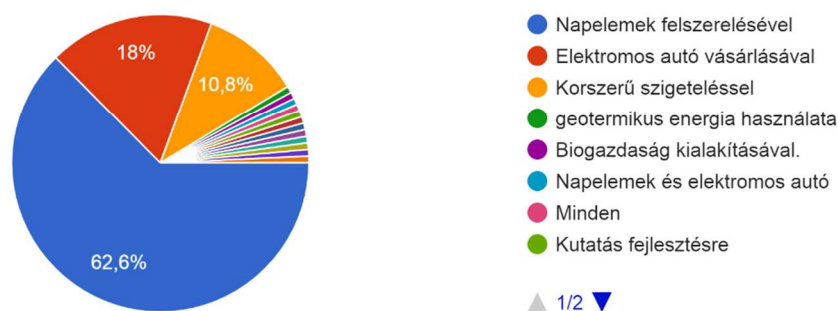
20. ábra: a diákok hajlandósága a természetvédelem anyagi támogatására

Forrás: saját

A pozitív választ adókat ezután megkérdeztem, hogy milyen formában gondolnák megvalósítani ezt az anyagi ráfordítást. A válaszadók csaknem kétharmada, 62,6 %-a a napelemek felszerelését választotta, kerek 18 %-uk úgy gondolta, hogy elektromos autót vásárolna a cél érdekében, 10,8 %-uk pedig korszerű szigeteléssel látná el az otthonát. A fennmaradó válaszok itt is a kitöltők saját megfogalmazásai voltak. Akadt közöttük olyan gondolat, amely teljesen független volt az általam megadottaktól, úgy, mint a geotermikus energia használata, a biogazdaság kialakítása, vagy pedig a vegetáriánus ételek terjesztése, viszont többen voltak, akik az általam felsorolt három lehetőséget együttesen, vagy közülük kettőt valósítanának meg.

Hogyan?

139 válasz

21. ábra: a támogatás formájának részletezése

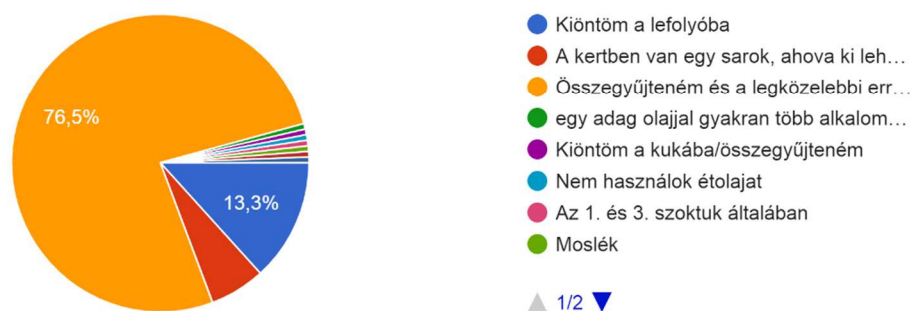
Forrás: saját

Ezt a kérdést követően a diákokat ismét a saját háztartásuk szokásairól kérdeztem. Arra kerestem a választ, hogy a köztudomásúan nagy környezetvédelmi kockázatot jelentő használt

sütőolajat hogyan kezelik a kitöltők. A beérkezett válaszok alapján a legtöbben, 76,5 %, összegyűjtve leadja az erre alkalmas helyen, tehát legmegfelelőbb módon jár el. Sajnos viszonylag magas volt azoknak az aránya is, akik egyszerűen a lefolyóba öntve szabadulnak ettől a hulladéktól, a kitöltők 13,3 %-a cselekszik így. Ennél szerencsére kevesebben voltak, akik nem a lefolyóba, hanem a talajba juttatva tüntetik el a tovább már nem használható sütőolajat, az ő számuk 10 volt, tehát az összes kitöltő 6 %-a válaszolt így. Ennél a kérdésnél szintén adtam lehetőséget a diákoknak, hogy saját választ fogalmazzanak meg. Volt olyan kitöltő, aki moslékba gyűjti az efféle hulladékot; olyan, aki lehetőségtől, alkalomtól függően vagy a lefolyóba önti, vagy pedig összegyűjti és leadja, illetve olyan is, aki szintén az adott szituáció függvényében, ha a leadás nem kivitelezhető, akkor a kukába borítja. Előfordult ezenkívül olyan válaszadó is, aki állítása szerint úgy használ olajat, hogy abból ne maradjon hátra felesleg, így az utólagos kezelés is mellőzhető, valamint akadt olyan is, aki egyszerűen nem használ olajat a háztartásában.

15. Szinte minden háztartásban használunk étolajat, ami sokszor nagy mennyiségben van jelen, mint tovább már nem használható „szemét”. Mit teszel, esetleg tennél az ilyen használt olajjal?

166 válasz

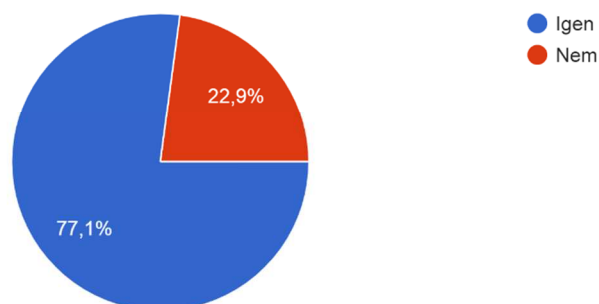
22. ábra: a diákok szokásai a használt étolaj kezelésére vonatkozóan

Forrás: saját

Ezután továbbra is a kitöltők személyes szokásait kutattam. A következő kérdés arra vonatkozott, hogy a diákok milyen arányban vásárolnak külföldről. A 166 kitöltő közül 128-an, tehát a válaszadók 77,1 %-a szokott vásárolni külföldről, míg a kisebbik részük, tehát a fennmaradó 22,9 % nem.

16. Szoktál-e külföldről termékeket vásárolni?

166 válasz

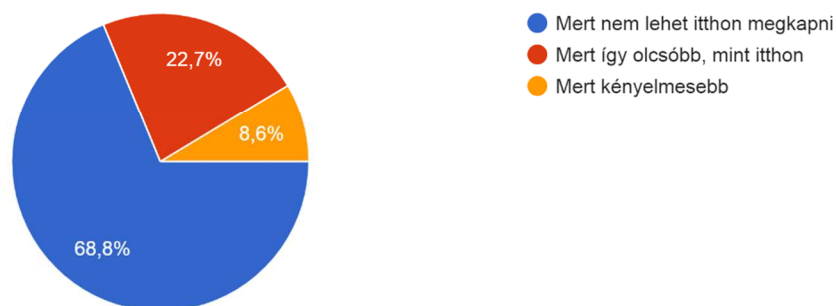
23. ábra: a diákok vásárlási szokásai

Forrás: saját

Ezt követően a kérdésre igennel felelőket kérdeztem tovább, először is arról, hogy mi indokolja számukra a külföldi termékek vásárlását. A 128 ember 68,8 %-a azt nyilatkozta, hogy azért vásárol külföldről, mert az adott termék, amire szükségük van, nem kapható belföldön, 22,7 %-uk arra hivatkozott, hogy így olcsóbb számukra a vásárlás, mintha itthon vennék meg, amire szükségük van, illetve mindössze 8,6 % azt állította, hogy számára a kényelem jelenti az elsődleges indokot.

Miért?

128 válasz

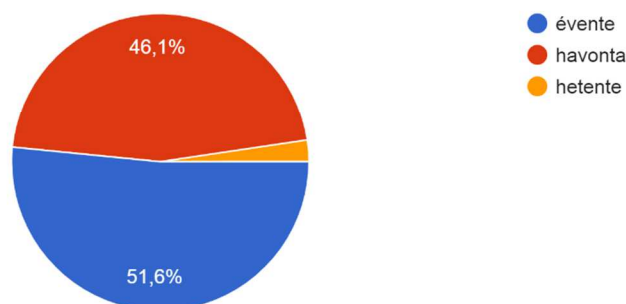
24. ábra: a vásárlási szokások indoklása

Forrás: saját

Ezután még arra is rákérdeztem, hogy amennyiben valaki szokott külföldről vásárolni, akkor milyen gyakran teszi ezt. A kitöltőknek nagyjából a fele, 51,6 %-a csak évente, majdnem ugyanennyi kitöltő, 46,1 %, pedig havi rendszerességgel vásárol így. Igen csekély számban voltak olyanok is, akik hetente tesznek így, viszont az ő részarányuk mindössze 2,3 % volt.

Milyen gyakran?

128 válasz

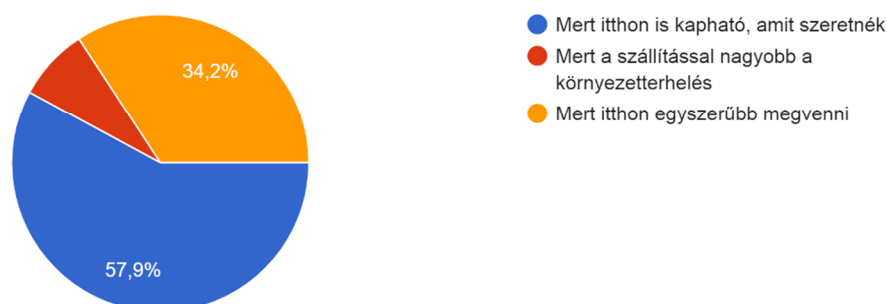
25. ábra: a vásárlási szokások részletezése

Forrás: saját

Ezekkel a kérdésekkel párhuzamosan azokat is megkérdeztem, akik a külföldi termékek vásárlását illetően nemleges választ adtak, méghozzá arról, hogy mi indokolja ezt számukra. Legnagyobb részük, 57,9 %-uk azt állította, hogy azért nem rendel semmit külföldről, mert amire szüksége van, az itthon is kapható. A kitöltők 34,2 %-a arra hivatkozott, hogy itthon egyszerűbb megvenniük a kívánt terméket, mint külföldről megrendelni, és kizárólag a válaszadók 7,9 %-a volt az, akiket a külföldről való szállítás jelentős környezetterhelő hatása tart vissza a vásárlástól.

Miért?

38 válasz

26. ábra: a vásárlási szokások indoklása

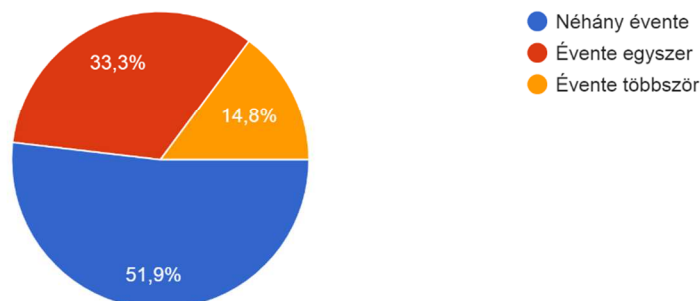
Forrás: saját

A következő kérdésben arra kerestem a választ, hogy a kitöltők milyen rendszerességgel utaznak repülővel. A diákok jelentős többsége, 67,5 %-a, azt állította, hogy nem szokott repülővel külföldre utazni és mindössze a 32,5 %-uk volt az, aki igen. Az igennel felelők között a gyakoriság megoszlása párhuzamba állítható azzal a tendenciával, hogy a többség alapvetően nem is utazik repülővel, aki azonban mégis, azok között is a legtöbben, 51,9 % kizárólag néhány évente

választja az utazásnak ezen módját. 33,3 %-uk évente átlagosan egyszer repül, míg mindössze 14,8 %-uk évente többször is.

Milyen gyakran?

54 válasz

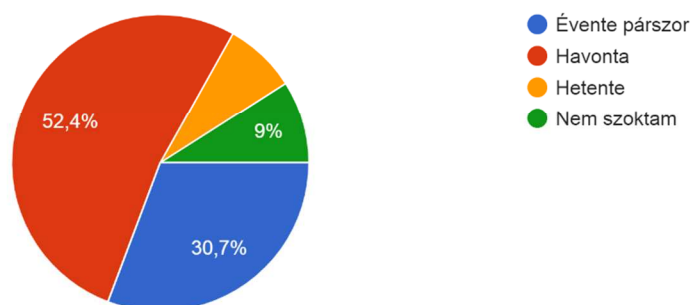
27. ábra: a repülő utazások gyakorisága a diákok körében.

Forrás: saját

Ezután az étkezési szokásokra tértem át, és arra kérdeztem rá, hogy milyen gyakorisággal étkeznek gyorséttermekben. A kitöltők közül kizárólag 9 % volt olyan, aki állítólag nem szokott ilyen helyekre járni, a többiek különböző gyakorisággal látogatják a gyorséttermeket. 52,4 % volt közöttük, aki havi rendszerességgel, 30,7 %-uk pedig évente szokott eljárni. Kevesen akadtak olyanok, akik hetente étkeznek valamilyen gyorsétteremben, az ő részarányuk 7,8 % volt.

18. Szoktál-e gyorsétteremben étkezni

166 válasz

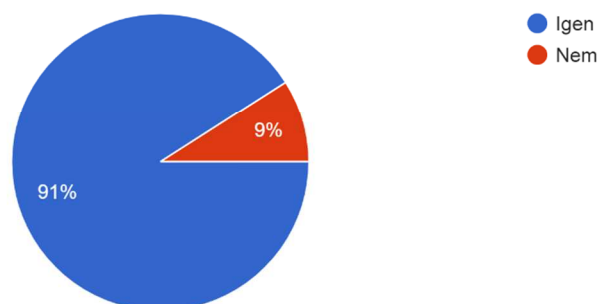
28. ábra: a diákok gyorsétterem-látogatási szokásai

Forrás: saját

A következő és egyben utolsó kérdés a környezetvédelem talán egyik legismertebb aspektusára, a szelektív hulladékgyűjtésre vonatkozott. Az erre érkezett válaszok szerint a kitöltők 91 %-a a saját háztartásában szelektíven gyűjti a hulladékot és mindössze 9 %-uk volt, aki nem.

19. Szelektíven gyűjtöd-e a hulladékot?

166 válasz

29. ábra: a diákok szelektív hulladékgyűjtéssel kapcsolatos magatartása

Forrás: saját

Tanulmányi specializációk értékelése

A kérdőív elején feltettem a diákoknak a kérdést, hogy milyen tanulmányi specializációjú osztályba járnak, amellyel az volt a célom, hogy megvizsgáljam, hogy a természettudományos tantárgyakat nagyobb óraszámban tanuló diákok természet- és környezetvédelmi tudása, gondolkodásmódja eltér-e és ha igen, akkor miben a többiekétől.

Az kitöltött kérdőívek alapján azt állapítottam meg, hogy a kérdések legnagyobb részében a diákok válaszai nagyjából egyöntetűek voltak. Természetesen voltak kisebb eltérések, azonban ezek nem voltak jelentősek, kivéve 4 kérdést.

Az első ilyen kérdés a kérdőív bevezető részének harmadik kérdése volt, amiben arra kerestem a választ, hogy a diákok mennyire vannak tisztában a természet- és környezetvédelem közti különbséggel. Itt a reális diákok 47 százaléka tisztában volt a különbség mibenlétével, 43 %-uk tudta, hogy van különbség, de nem tudta pontosan, mi az, és mindössze 10 %-uk nem tudott a különbségről. Ezzel szemben a többi diáknak csak 30 %-a tudta, hogy mi a különbség, 57 %-uk nem tudta, mi a különbség, és 13 %-uk nem is tudott a különbségről.

A Természetvédelem fő céljáról szintén eltérően vélekedtek a kitöltők. A nagy ökológiai értékű területek védelmét a reális diákok 26%-a, a többieknek csak 20%-a tartja a legfőbb célnak a természetvédelemben, míg a gazdaság fenntartható keretek közé szorításáról a természettudományos érdeklődésűek 35, míg a többi kitöltőnek csak 31 %-a vélekedik így.

Arra vonatkozóan, hogy a kitöltők személyesen tesznek-e valamit a természetvédelemért, igen látványos különbségek mutatkoztak a válaszokban. A reál specializációjú diákok 79%-a igennel felelt, ezzel szemben a többiek esetében csak 38% volt a pozitív válaszok aránya.

A madarászati programokban való részvételt illetően szintén eltérés mutatkozott. A reális kitöltők csaknem fele, 49%-a már vett részt ilyen jellegű programon, azonban ez az érték a többi kitöltőnél mindössze 37 % volt.

Következtetések és javaslatok

Következtetések levonása

A kérdőívre érkezett válaszok összesége alapján rengeteg következtetés levonható. A kérdéseket úgy állítottam össze, hogy az egymást követő, egymásra épülő részek összefüggéseket tárjanak fel a válaszadók gondolkodására vonatkozóan. Az elsődleges kérdés, amire a kérdőív segítségével választ kerestem, az volt, hogy a jelenkor fiatal generációja hogyan viszonyul a természet- illetve környezetvédelemhez, ami azért kiemelkedő jelentőségű, mivel ezeknek a fiataloknak a kezében van a lehetőség, hogy jobb jövőt teremtsenek az emberiség számára. Ebben a kérdésben szerencsére pozitív válaszokat sikerült gyűjteni, tehát egyértelmű a következtetés, hogy a jelenlegi gimnazista korosztály igenis tisztában van azzal, milyen problémák vesznek körül jelenleg bennünket, és azzal is, hogy ezeknek a megoldása rendkívül fontos mindannyiunk érdekében.

Ezen az alapvető kérdésen túllépve már sokkal árnyaltabb a kép. Ami bizonyos, az az, hogy bár a diákok túlnyomó többsége a természet- és környezetvédelem pártján áll, a tárgyi tudásuk ezeket a témaköröket illetően némiképp hiányos. Már a bevezető kérdésekből is kiderült, hogy a természet- és környezetvédelem közötti különbség létével sincsenek mindannyian tisztában, viszont még azoknak a nagy része is, akik tudnak a két fogalom különbözőségéről, nincs tisztában ennek a különbségnek a mibenlétével. Erre egyébként a későbbi kérdésekre adott válaszok alapján is egyértelműen lehet következtetni, ugyanis az egyéni válaszok bizonyos esetekben elárulták, hogy a kitöltők valójában félreértelmezték a kérdéseket. Amikor például a személyes természetvédelmi aktivitásukról kérdeztem a diákokat, akkor nagyon sokan írták, hogy szelektíven gyűjtik a hulladékot, ami egyébként egy dicséretre méltó dolog, azonban valójában nem természetvédelmi, hanem környezetvédelmi tevékenység. Azt is érdekes volt látni, hogy bár 3 diák kivételével mindenki fontosnak tartja a természet és a környezet védelmét, amikor a személye cselekvésre kerül sor, akkor már kevésbé lelkesek. Különös volt továbbá, hogy míg a kitöltők 77,1 %-a vallotta csak, hogy személyesen is tesz valami, addig 80,7 %-uk vett már részt valamilyen természetvédelmi akcióban. Ez azt jelentheti, hogy voltak, akik kipróbálták ezeket a tevékenységeket, azonban valamiért nem folytatták tovább. Megfigyelhető, hogy a kitöltők érdeklődése tovább csökken, amikor konkrét tényleges természetvédelmi, illetve természeti, környezeti neveléssel kapcsolatos programokról van szó. Azoknak az aránya, akik önszántukból részt vettek erdei iskola, illetve madarászati programokban, már nem éri el az 50 %-ot. Ebből és az előző kérdésekből az a következtetés vonható le, hogy a tudatformálás már eljutott addig, hogy a fiatalok nagy többsége tisztában van a taglalt témák fontosságával, azonban azt még nem sikerült elérni, hogy a diákok önszántukból, szabadidejükben is foglalkozzanak ezekkel.

A kitöltők vélekedése a különböző állatokról szintén mutat némi eltérést. Az egyik kérdéspárban azt próbáltam kideríteni, hogy milyen különbséget tesznek a diákok egy általánosan elterjedt és ismert állat, egy rigó, illetve egy köztudottan ritkább, és általánosan nagyobb

népszerűségnek örvendő bagoly között. Igaz ugyan, hogy fajokra nem konkretizáltam a kérdésekben, az eredmények így is tanulságosak. A válaszok alapján egyértelműen megállapítható, hogy a kitöltők sokkal nagyobb értéknek tekintenek egy baglyot egy rigónál, ugyanis csaknem 20%-kal többen fordulnának vadmadárkórházhoz egy bagoly sérülése esetén, mint ha ugyanez a szituáció egy rigóval valósul meg. Várható volt ilyesfajta különbség, és gyakorlatilag ez azt mutatja, hogy a diákok tisztában vannak azzal, hogy egy bagoly nagyobb természeti értéket képvisel egy rigónál.

A személyes szokásokra vonatkozóan nem születtek váratlan eredmények. Arra lehetett számítani, hogy nem lesz egységes a diákok álláspontja, viszont a korábbi válaszokból kiindulva nem okozott meglepetést, hogy a többség például a természetbarát permetszereket részesíti előnyben a hagyományosakkal szemben, illetve, hogy a használt étolajat is nagyobb arányban adják le a megfelelő gyűjtőhelyen, mint öntik ki mondjuk a lefolyóba.

A környezetvédelem terén sok esetben arra lehetett következtetni a kitöltők válaszaiból, hogy sok háttérinformációval és tárgyi tudással rendelkeznek a témakörben, amire az lehet a magyarázat, hogy a természettudományos tantárgyak vonatkozásában sokkal nagyobb arányban kerül említésre a környezetvédelem a természetvédelemnél, illetve ebből fakadhat az a korábban említett hiányosság is, aminek következtében a diákok összemoszák a két fogalmat.

Egyértelmű összefüggés figyelhető meg abban, hogy az összes válaszadónak mindössze 10,2 %-a gondolja a túlnépesedést a leg súlyosabb környezetvédelmi problémának, és 13,3 %-uk gondolja úgy, hogy nem szeretne gyermeket vállalni a jövőben. A válaszok alapján kiderül, hogy a 13,3-ból nagyjából 3 % az, aki a személyes szabadságra, illetve más, személyes okokra hivatkozva nem szeretne gyermeket vállalni, a többiek viszont a túlnépesedés problémájából adódó okok miatt, tehát kijelenthetjük, hogy annak 10,2 %-nak, aki a túlnépesedést nevezte meg leg súlyosabb környezetvédelmi problémaként, következetes, problémaközpontú gondolkodása van, mivel ezzel összefüggésben nem szeretnének gyermeket sem vállalni, hogy ne fokozzák tovább a problémát.

Egyértelműen megfigyelhető több kérdésre érkezett válaszok alapján az is, hogy a megújuló energiaforrásoknak nagy jelentőséget tulajdonítanak a diákok. Nemcsak, hogy rengetegen látják ebben a legeredményesebb környezetvédelmi kezdeményezést, hanem ők maguk is ebbe ruháznának be elsősorban, ha valamilyen környezetvédelmi céllal vállalnának nagyobb kiadást. Erre újfent a már említett indokot hoznám fel, miszerint a környezetvédelem, és ezesetben azon belül a megújuló energiaforrások, viszonylag gyakran kerülnek elő a középiskolai oktatásban a természettudományos tantárgyak vonatkozásában.

A kitöltők személyes szokásait tovább vizsgálva kiderült, hogy igen nagy arányban szoktak külföldről különböző termékeket vásárolni, aminek a szállításából kifejezetten nagymértékű környezetterhelés fakad. A témát tovább részletezve azonban azt sikerült feltárni, hogy a külföldről rendelőknek csak egy egészen kis hányada, 8,6 %-a az, aki a kényelem miatt cselekszik így. A többiek logikusan érvelnek az említett termékek mellett, arra hivatkozva, hogy ezek sokszor olcsóbbak, mintha belföldön vásárolnák meg ugyanazt, illetve, hogy gyakran nem lehet belföldön beszerezni a kívánt terméket. Bár sokan vannak, akik a fent említettekből kifolyóan szoktak külföldről vásárolni, a legtöbbjük csak évente vagy havonta és csak 2,3 %-uk hetente. A korábbi kérdésekre adott válaszokkal összevetve egyértelmű, hogy ennek a tevékenységnek nem tulajdonítanak különösen nagyobb jelentőséget a diákok a környezetvédelemmel kapcsolatba, és

ha még így is lenne, ez nem befolyásolja őket a vásárlási döntésükben, mivel egyrészt ritkán áll fent a taglalt szituáció, másrészt pedig a kényelemtől független anyagi előnyökkel jár számukra a tevékenység. Akik nem szokta külföldi terméket vásárolni, azoknak a többsége érdekes módon pont a másik tábor érveinek ellentétjeire hivatkozik, tehát például szerintük itthon is beszerezhetőek a keresett termékek, illetve a hazai piacon könnyebb hozzájuk jutni. Ebből az látszik, hogy a két csoportnak valószínűleg a vásárlási kultúrája, ezáltal az általuk keresett termékek típusai térnek el elsősorban és ez okozhatja ezt az ellentmondásosnak tűnő indoklást. A külföldi vásárlást illetően nemmel felelők csoportjának elenyésző része, 7,9 %-a volt csak, aki a szállítás okozta környezetterhelésre hivatkozva nem vásárol az említett módon, ez pedig igazolni látszik a korábbi következtetést, miszerint a diákok ezesetben a korábbi témákhoz képest jóval kisebb jelentőséget tulajdonítanak a környezetvédelmi vonatkozásoknak.

Szintén a személyes szokásokhoz kapcsolódóan kiderült az is, hogy a diákoknak valamivel több, mint fele nem szokott repülővel külföldre utazni, az igennel felelőknek pedig nagyjából a fele is csak néhány évente, a harmaduk átlagosan egy évben egyszer, és mindössze 14,8 %-uk évente többször. Ez annyiból érdekes, hogy a mai viszonyok között, sokszor már olcsóbban lehet repülőjegyekhez jutni, mint valamilyen közösségi közlekedéssel vagy személyautóval elérni a kívánt úticélt, tehát ha abból indulunk ki, hogy korábban a külföldi vásárlás esetében sokan hivatkoztak arra, hogy az általuk előnyben részesített lehetőség olcsóbb, akkor arra a következtetésre jutunk, hogy ezesetben vagy nem is igazán utaznak a megkérdezettek (ami természetesen betudható annak is, hogy a középiskolás korosztály a tanulmányok miatt ritkábban tud hosszabb időre elszakadni otthonról), vagy pedig a repülőgépek sokat emlegetett nagymértékű környezetterhelése a visszatartó erő számukra.

A gyorséttermek látogatására vonatkozó kérdésből szintén érdekes következtetéseket lehet leszármaztatni. A válaszok alapján a kitöltők legnagyobb része, 52,4 %-a havi rendszerességgel étkezik valamilyen gyorsétteremben, illetve 30,7 %-uk teszi ezt évente, és viszonylag kevesen voltak, 7,8 %, akik hetente fogyasztanak ezekben az étkezdékben valamit. Érdekes, hogy a hetente fogyasztóknál többen, az összes kitöltő 9 %-a egyáltalán nem jár gyorséttermekbe. A válaszok összességéből egyértelműen látszik, hogy a mai fiatal generáció körében már nem különösebben népszerűek a különböző gyorséttermek, amiket ugyan még látogatnak, de meglepően ritkán. Nagyon nagy a valószínűsége annak, hogy ezt a különböző, jól ismert egészségtudatos kampányok okozzák, amik erőteljesen harcolnak az említett étkezdék ellen, az egészségre kifejezetten káros termékek miatt. Hogyha ilyen irányban sikerült mozdítani a diákok gondolkodását, az alapvetően jó, azonban azt is meg kell említeni, hogy nagyon sok gyorsétterem van, ahol egyszer használatos evőeszközöket, poharakat, tányérokat használnak, amivel nagy mennyiségű hulladékot termelnek, ezáltal is tovább terhelve a környezetet, az viszont elég valószínű, hogy nem az említett környezeti hatás az, ami elsősorban távol tartja a diákokat az említett helyektől.

Az kérdőív utolsó kérdésére érkezett válaszok várható módon alakultak. Az, hogy a kitöltők 91 %-a szelektív hulladékgyűjtést folytat, azért sem meglepő, mert már sok korábbi kérdésben, önálló válaszként is leírták, illetve kiderült az is, hogy a szelektív hulladékgyűjtés az egyik olyan dolog, aminek mind a természet, mind pedig a környezet védelmének szempontjából kifejezetten nagy jelentőséget tulajdonítanak.

Arra vonatkozóan, hogy a különböző tanulmányi specializációk milyen mértékű különbséget jelentenek a természet- és környezetvédelemhez való viszonyulásban, váratlan következtetésre jutottam. Arra számítottam, hogy a természettudományos tárgyakat emelt óraszámú tanuló diákok eredményei lényegesen el fognak térni a többiekétől, ennek ellenére csak 4 olyan kérdés volt a kérdőívben, aminél ezt megfigyeltem. Ezeknek a kérdéseknek az alapján két következtetést tudtam levonni. A beérkezett válaszok alapján a reális diákok tárgyi tudása a természet- és környezetvédelem témakörében valamivel meghaladja azokat, akik más tantárgyakra, vagy nem specializálódtak, illetve az utóbbiak részéről a személyes aktivitás mértéke is alacsonyabb a természetvédelmi cselekvés és a madarászati programok terén. Ezek az eredmények várhatóak lettek volna ugyan, de mivel az összes kérdés közül csak 4 tudta őket igazolni, ezért úgy gondolom, nem lehet általános érvényűnek tekinteni őket.

Végezetül a kutatásom eredményeit szerettem volna összevetni más, hasonló felméréssel is, hiszen ebből is hasznos következtetések vonhatók le. Az összehasonlítás alapjául egy szakdolgozat szolgált, amelyet Gyaja Dániel természetvédelmi mérnök hallgató készített a Magyar Agrár és Élettudományi Egyetem Georgikon Campusán. Ebben a dolgozatban a saját lakóhelyén, Barcson végzett felmérést, amelyben az ottani középiskolás korosztály természethez való viszonyát vizsgálta. A kutatásának eredményeiből szeretném kiemelni azokat, amik meghatározók lehetnek a saját munkám szempontjából is. GYAJA (2023) eredményei szerint a Barcsi középiskolások 94% fontosnak tartja a természetvédelmet, 52%-uk azonban még soha nem vett részt környezet- illetve természetvédelmi programban. A megkérdezettek mindössze 17,3%-a tesz személyesen is a mindennapokban a természet védelméért, illetve a személyes áldozat (részant idő, erőfeszítés) mértékének növekedésével arányosan csökken a diákok motivációja az ilyen típusú tevékenységekre. Ebben a kutatásban a megkérdezett diákok egy része erdészeti specializációjú képzésben vett részt, és ez alapján az is a vizsgálódás tárgyát képezte, hogy az ő válaszaik mennyiben térnek el a többiekétől. GYAJA (2023) szerint a vizsgálati eredmények egyértelműen megmutatták, hogy az erdészeti képzésben résztvevő diákoknak mind a természettel kapcsolatos tárgyi tudása, mind pedig a természethez való kötődése sokkal nagyobb, illetve erősebb, mint a hagyományos középiskolákban tanulóké.

Az előbb felsorolt eredményeket a sajátjaimmal összevetve azt tapasztaltam, hogy viszonylag sok az egyezés. Mindkét esetben megmutatkozott, hogy a vizsgált korosztály megfelelő fontosságot tulajdonít a természet védelmének, azonban amint személyes áldozathozatalra kerülne a sor, a lelkesedésük alábbhagy. A diákok személyes aktivitásának vizsgálatánál eltérést tapasztaltam, mivel a saját eredményeim szerint a diákok 77,1 %-a tesz valamit a természet védelméért, míg ez az arány a barcsi középiskolások esetében mindössze 17,3 % volt. A saját kutatásomban és az összehasonlítás alapjául szolgáló dolgozatban egyaránt megtörtént a különböző tanulmányi specializációjú diákok válaszainak összehasonlítása. A saját eredményeim ugyan engedtek következtetni arra, hogy a természettudományos tantárgyakat emelt óraszámú tanulók tárgyi tudása és személyes aktivitása nagyobb a természetvédelem terén, a válaszok közötti eltérés azonban mégsem volt elég meghatározó ahhoz, hogy általános érvényűnek tekintsem a következtetést. Ezzel szemben GYAJA (2023) kutatásában az eredmények egyértelműen igazolták ezeket az állításokat.

Összefoglalva az összehasonlítás eredményét, azt állapítottam meg, hogy a két felmérés eredményei nagymértékű egyezést mutatnak, az egyetlen igazán jelentős különbség a diákok személyes aktivitásában mutatkozott.

Javaslatok

Véleményem szerint a környezeti és a természeti nevelés is kiemelt fontosságú lenne az oktatásnak minden szintjén. Az általam vizsgált korosztály, a 14-18 évesek körében azt figyeltem meg, hogy már felismerik különböző környezet- és természetvédelmi problémák létét, illetve tisztában vannak ezek fontosságával, azonban a háttértudásuk az említett területeken korlátozott.

Jelenleg az ezekkel a témákkal a diákok kizárólag bizonyos egyéb, elsősorban természettudományos tantárgyak keretén belül találkozhatnak, és mélyebb ismereteket csak akkor szereznek, ha a személyes érdeklődéstől vezérelve egyénileg néznek utána információknak. Az egyéni aktivitásuk nagymértékben a szelektív hulladékgyűjtésen alapul, ami egyébként egy jelentős és fontos tevékenység, azonban nem kéne szinte kizárólagosnak lennie.

Ezen véleményem szerint úgy lehetne segíteni, hogy külön tantárgy keretében legyen biztosított a környezeti-, és a természeti nevelés. Ez lehetőséget teremtene arra, hogy a diákok mélyebb ismereteket szerezzenek, ezáltal a teljes képet is jobban átlássák, illetve motivációt, is jelenhetne számukra a nagyobb személyes aktivitásra. Véleményem szerint gyakorlati programokkal még közelebb lehetne hozni a témát a fiatalokhoz, amelyek nem csak az érdeklődés fokozására lennének alkalmasak, hanem valós tapasztalatot is jelenthetnének azok számára, akik maguktól egyébként nem vennének részt hasonló eseményeken. Amennyiben ezek a tanórák és a gyakorlati programok oktatási idő keretein belül valósulnának meg, azzal kiküszöbölhető lenne a diákok kezdeti érdektelensége, hiszen nyilvánvaló, hogy jelenleg is léteznek különböző kezdeményezések, például szemétszedő akciók vagy madarászati programok, amelyeket tanítási időn kívül, szabadidős elfoglaltságként lehet látogatni, ennek következtében a résztvevők száma általában nem túl magas. Akkor azonban, ha ugyanezek a programok a tanórai keretek között valósulnának meg, akkor az egyébként csekély, vagy egyáltalán semmi érdeklődést sem mutató diákok is részt vennének rajtuk, aminek hatására, esetleg változna a gondolkodásuk, elképzelhető, hogy néhány alkalmat követően a jövőben már önként is részt vennének hasonló eseményeken.

Összegzés

A dolgozatomban azt vizsgáltam, hogy a mai középiskolás korosztálynak mennyi ismerete, tudása van a természet-, illetve a környezetvédelem viszonyáról, mibenlétéről, illetve, hogy hogyan viszonyulnak ezekhez a diákok, hogyan látják a jelenlegi globális problémákat, és mit tesznek jelenleg ezeknek a megoldásáért.

Ezzel a témával foglalkozva először megvizsgáltam magát a természetvédelem és a környezetvédelem történetét, kialakulását és fejlődését. Globális és hazai vonatkozásban egyaránt kitértem a fontosabb fejlődési állomásokra, illetve intézkedésekre. Ezt követően ismertettem a természeti és környezeti nevelés fogalmát, ami alapvetően meghatározó volt a kutatásom során. Megvizsgáltam, hogy mi különbség és a hasonlóság közöttük, illetve, hogy jelenleg milyen formában vannak jelen az oktatás különböző szintjein.

A felmérést kérdőív segítségével végeztem, amellyel a 14-18 éves korosztályt céloztam meg. A kérdőívet három részre bontottam, általános, természetismereti és természetvédelmi, valamint környezetvédelmi kérdések szerint. 166-an töltötték ki a kérdőívet, és gyakorlatilag minden középiskolai évfolyamból érkeztek válaszok, amelyek segítségével átfogó képet sikerült kapni a diákok átlagos hozzáállásáról.

Kiderült, hogy a mai fiatal generáció nagy része tisztában van a különböző globális környezet- és természetvédelmi problémákkal, valamint a helyén kezeli azokat. Ugyanakkor az is megfigyelhető volt, hogy a tárgyi tudásuk és a gyakorlati tapasztalataik a témakörben némiképp hiányosak. Ennek ellenére a legtöbben próbálnak tudatosan élni, és a leginkább elterjedt vélekedés szerint a szelektív hulladékgyűjtést, valamint a megújuló energiaforrások használatát tartják a legfontosabbnak.

A felmérés eredményeképpen az sikerült megállapítanom, hogy a természeti és környezeti nevelés célkitűzései részben megvalósultak, hiszen a középiskolás korosztálynak csaknem egésze felismeri és komolyan kezeli a környezet- és természetvédelmi problémákat, ugyanakkor további elérendő cél lenne a diákoknak a témába való mélyebb bevezetése annak érdekében, hogy a továbbiakban a problémák megoldásáért is hatékonyan tudjanak majd tenni.

Irodalomjegyzék

Felhasznált irodalom

ANGYAL ZS.; BALLABÁS G.; CSÜLLÖG G.; KARDOS L.; MUNKÁCSY B.; PONGRÁCZ R.; SZABÓ M. (2012): A környezetvédelem alapjai. Typotex Kiadó, Budapest

BIHARINÉ KREKÓ I.; KANCZLER GY. (2019): Természetvédelem és környezetvédelem. Elte Eötvös Kiadó. Budapest

FARAGÓ T. (2013): A hazai környezetügy az elmúlt negyedszázadban. Országgyűlés Fenntartható Fejlődés Bizottsága, Budapest

GYAJA D. (2023): Egyén és természet - középiskolás tanulók természethez való kötődésének vizsgálata. Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Georgikon Campus, Keszthely

KISS F.; ZSIROS A. (2006): A környezeti neveléstől a globális nevelésig. MKKPI, Nyíregyháza

KOLLÁRICS T. (2014): Környezetpedagógia. Nyugat-magyarországi Egyetem Benedek Elek Pedagógiai kar, Sopron

KÖNCZEY R. (2006): Az európai környezeti nevelési törekvések és a magyar környezeti nevelés. In: Varga, A. (szerk.): Tanulás a fenntarthatóságért. Országos Közoktatási Intézet, Budapest

LEHOCZKY J. (1999): Iskola a természetben avagy a környezeti nevelés gyakorlata. Raabe Klett Könyvkiadó Kft., Budapest

PALMER Y.; NEAL P. (1998): A környezeti nevelés kézikönyve. InfoGroup, Budapest

RAKONCZAY Z. (2002): Természetvédelem. Szaktudás Kiadó Ház, Budapest

SCHRÓT Á. (2004): A környezeti nevelés és története. Trefort Kiadó Budapest

TAKÁCS A. A.; RAKONCZAY Z. (2011): A környezet - és természetvédelem hazai szervezeti felépítése. Nyugat-magyarországi Egyetem Geoinformatikai Kar, Székesfehérvár

Internetes források

INTERNET1:http://vpf.vizugy.hu/reg/ovf/doc/23.%20Kornyezet%20es%20termeszvetvedelmi%20alapismeretek_A1.pdf

INTERNET2:https://www.gyeregyalog.hu/dox/tudastar/termeszvetvedelemokotur_kezikonyv.pdf

INTERNET3: <https://xn--krnyezetvdelem-jkb3r.hu/kornyezetvedelem-jelentosege-celja-es-meghatározó-eseményei>

INTERNET4: https://www.hidrotanszek.hu/files/4167/I_ea.pdf

NYILATKOZAT

a szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: HORVÁTH DÁNIEL
A Hallgató Neptun kódja: 23FPDB
A dolgozat címe: A kőrepülőhársz viszonyulása a természetvédelemhez
A megjelenés éve: 2023
A konzulens tanszék neve: Természetvédelmi Biológiai Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, s az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlant állítottam, tudomásul veszem, hogy a Záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdonkezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitóri rendszerébe.

Kelt: 2023 év 10 hó 21. nap

Horváth Dániel
Hallgató aláírása

KONZULTÁCIÓS NYILATKOZAT

Horváth Dániel (hallgató Neptun azonosítója: Z9FPDB) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfólió¹ áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő védeésre javaslom / nem javaslom².

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem³

Kelt: Keszthely 2023. év október hó 27 nap

Belső-konzulens
Dr. Kondorosy Előd

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő aláhúzendő.

³ A megfelelő aláhúzendő.